

NASJONALT FOLKEPANEL OM BÆREKRAFTIG FORBRUK

VELKOMMEN!

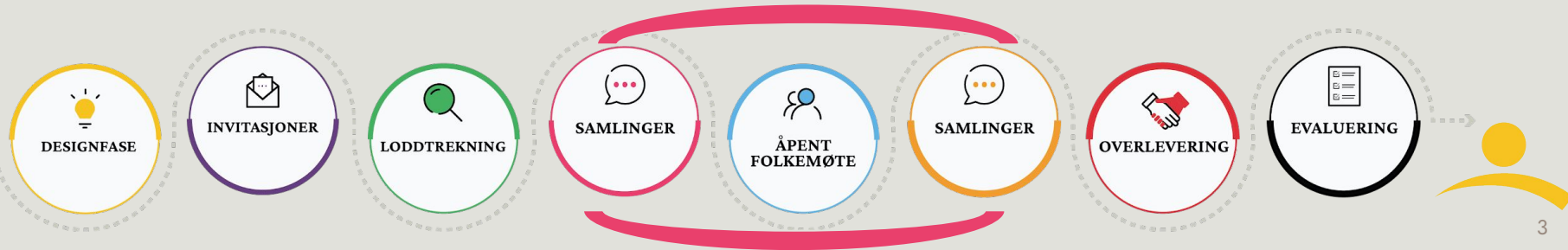
**WE DO
DEMOCRACY**

OPPDRA OG PROSESS

Hvordan kan vi sammen redusere overforbruket vårt av varer, samtidig som vi lever gode liv?

- Hva må til for at vi innen 2030 forbruker mindre tekstiler, sko, elektronikk, møbler og utstyr til hjem og fritid?
- Hvordan kan vi redusere overforbruket på en måte som er inkluderende og rettferdig?

HVEM ER I ROMMET

- Medlemmene
- Observatører
- Forskere
- Innledere
- Ekspertgruppe
- Oppdragsgiver
- Sekretariatet

SPILLEREGLER FOR OBSERVATØRER

- Minner om observatørreglene dere har signert
- Ivareta medlemmenes personvern og rett til å ikke bli identifisert
- Del gjerne erfaringer og observasjoner på sosiale medier innenfor reglene og retningslinjene som gjelder
- Ved spørsmål kan dere kontakte Håkon, sekretariatsleder
- Takk for at dere observerer

HVA ER FORMÅLET FOR DENNE SAMLINGEN

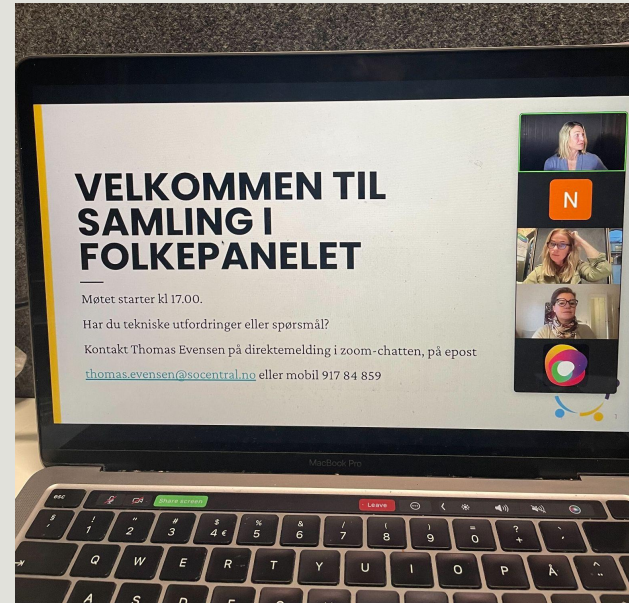
- Få en god felles oversikt over hva vi har lært og det vi har kommet frem til
- Samtaler om hva det gode liv innebærer for oss alle
- Få ferdigstilt og konkretisert våre veiledende verdier
- Lære mer og ha en plan for hva som skal skje videre
- Lage et godt utkast til anbefalinger

DETTE SKJEDDE PÅ SAMLING 1:

- ✓ Ble litt kjent
- ✓ Ble klokere på oppgaven, hvordan prosessen vil være og våre roller
- ✓ Kunnskap om folkepanel
- ✓ Øvd oss på hvordan jobbe sammen
- ✓ Overblikk på tema forbruk av varer

VELKOMMEN FRA STATSRAAD KARIANNE TUNG

Recording... Sign In | View

BF Britt Frid medlem
Britt Frid, Moss @stfold

Audio Video Participants 109 Chat React Share Host tools AI Companion Apps More Leave

Spm fra chatten til Dag:

- Hva menes med skjevhet i forbruk? **BLE SVART UT**
- Hvordan/Hvorfor har vi høyest co2 forbruk med våres tiltak på fornybar energi teknologi etc? **BLE SVART UT**
Et utdypende svar her er at selv om 98% av den fornybare energien vår er «grønn» elektrisk, så er bare 8% av vår totale energiproduksjon fornybar. Det aller meste er olje og gass (48%). Det er altså viktig å skille mellom elektrisitet og total energi.

- Er det noe samarbeide mellom de Nordiske landene rundt dette tema? **BLE SVART UT**

- Hva er dine tanker rundt drakampen mellom Norge og Sverige om å forbli verna av automatikk?

Jeg tenker det er viktig at verna ikke bare er noe som blir tatt bort, men har et varig perspektiv. Noen steder kan utbygging av vassdrag mener jeg bør forbli vernede.

- Hva ser du, Dag, som de viktigste endringene i klimabelastningen, og hvilke av disse ser du som de mest utfordrende? Det er noen ganske enkle grep vi kan gjøre. (man må ikke la seg forvirre av at flytrafikk og biltrafikk personlig er dette som regel det viktigste bidraget til klimabelastning, bil og bolig. Men jeg tenker klær, elektronikk og bygg bidra, uten at det går ut over livskvaliteten.)

- Er dette idet hele og store reverserbart? Når det gjelder havene varmes opp og alle isbreene er smeltet. Nei, det er ikke reversibelt på en tidsskala på tusenvis av år. Permafrost ganske beskjeden så her er det mulighet for at endel av breene er nok irreversibelt tapt, kanskje.

- Hvor mye kan oppnås gjennom bedre arealutnyttning? Mye, og den lavhengende (og nødvendige) fremtiden er som fortsatt legger opp til masse veibygging, her er det mye som kan gjøres.

- Kan vi få link til den rapporten takk :)

Antar det var snakk om denne: Lenton TM et al. 2023. University of Exeter 2023. <https://global-tippingen.no/>

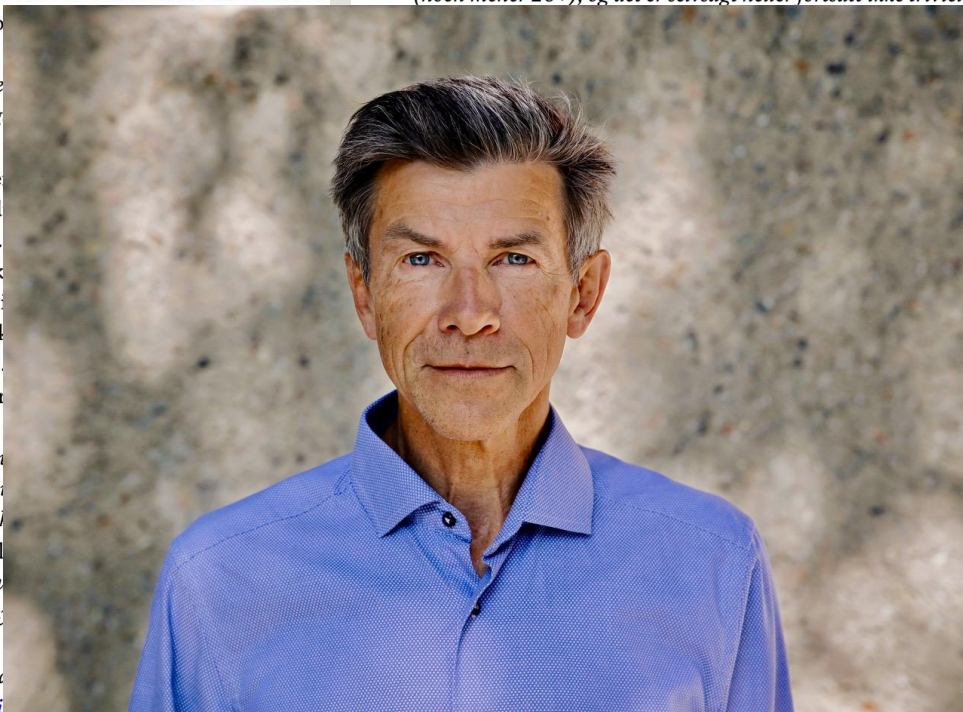
- Er det fortsatt slik at vi kan hente ut mye mer energi i nåværende vannkraftve

- Er det fortsatt slik at vi kan hente ut mye mer energi i nåværende vannkraftverk om vi fornyer vannturbinene våre?

Ja en del, men det er klart det monner lite i forhold til et inn meldt kraftbehov på opp mot 160 TWh.

- Kjernekraft virker fornuftig. Tilsynelatende mange fordeler og få ulemper. Hva tenker Dag om produksjon av kjernekraft i Norge?

Jeg har også tvilt meg fram til et ja her fordi det er det minste av flere onder. Det er imidlertid ingen kompetanse på dette i Norge, trolig er det 10 år eller mer før vi kan ha det i drift i Norge (noen mener 20+), og det er selvsagt heller fortsatt ikke trivielt mht uran og avfallslagring,

globalt sett opp mot

er, og har spilt viktige rolle både i Norge og globalt sett opp mot. Ikke flinke til å feie for egen dør. m det gis uttrykk for?

renter og mineraler. Rent sett er mye mer energieffektive. Jeg har selv skaffet meg elbil,

et - hvordan møter man de.

Her er svaret alltid saktig kunnskap, men det er viktig å ha test seg litt opp på det så man kan

SAMLING 1:DERES FORVENTNINGER TIL PROSESSEN

Innspill og påvirkningskraft

Vil påvirke politikk og gi innspill som er folkets

Samarbeid og respekt for andres syn

Lytte til hverandre, trygt miljø

Læring og perspektivutvidelse

Utfordre egne meninger, lære av andre, få nye perspektiver

Effektiv og strukturert prosess

Balanserer inkluderende med behovet for å nå frem til håndterbare anbefalinger

Fokus på bærekraftig forbruk

Forbruket kan endres gjennom individuelle handlinger, politiske tiltak og kulturell normendring.

Usikkerhet og forventning om utfallet

Hvordan vil anbefalingene tas i mot og følges opp?

Engasjement og bidra til prosessen

Alle må bidra aktivt

DETTE SKJEDDE PÅ SAMLING 2:

- ✓ Verdier for prosessen
- ✓ Informasjon og kunnskap om temaet
- ✓ Utforsket retninger/utfordringer/dilemmaer
- ✓ Demokratimusklene fikk trent seg
- ✓ Valgte talspersoner

INFORMASJON OG FAGKUNNSKAP SAMLING 2

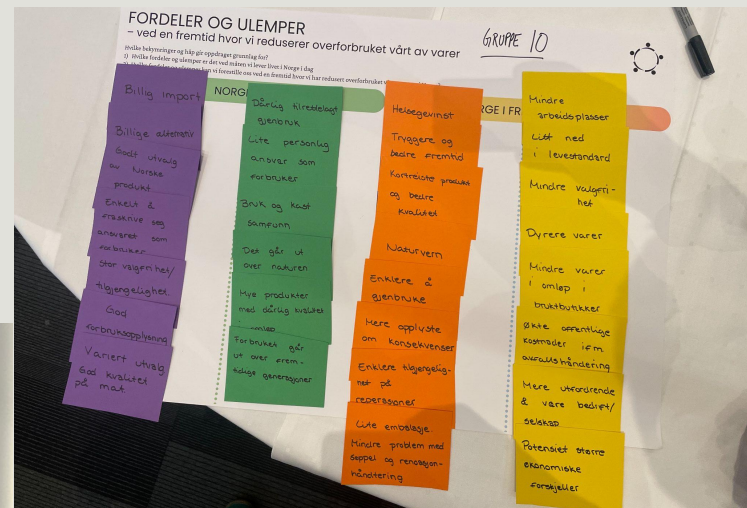
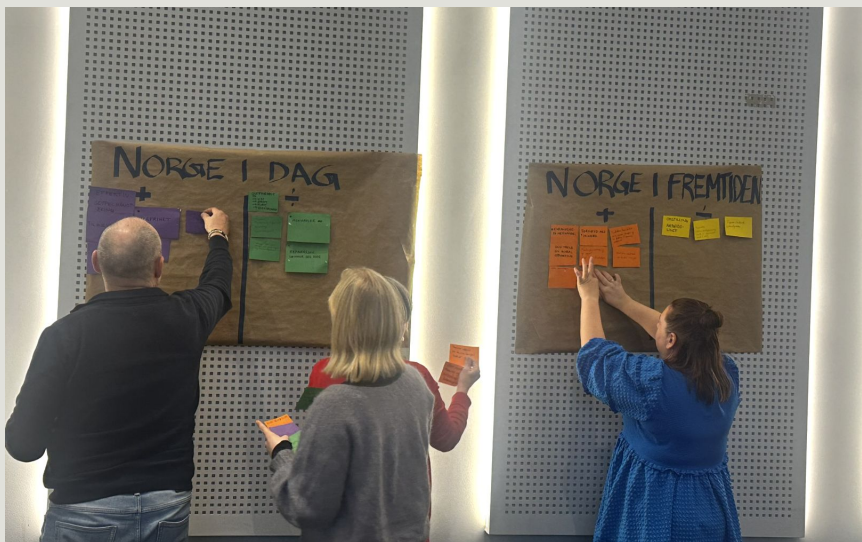

- Faktapakke
- Sirkulærøkonomi og forbruk - Ulrikke Bryn Wethal
- Hva har psykologi å si for endring av atferd? - Christian Klockner
- Tekstiler, møbler og utstyr. Forbruksnivåer i Norge - Kirsi Laitala, Silje Skuland

DETTE SKJEDDE PÅ SAMLING 2

- Dere produserte masse
- Vi tok bilder, lagret og oppsummerte alt

TALSPERSONER

KASPER
SANDER
MARIE B
BJØRG
KRISTINE
JAN-OVE
MARIA M
HANS
REMI

TALSPERSONENE ER I GANG!

Fædrelandsvennen Nyhetsstudio Nyheter Sport Magasin Play Tips oss [Bli abonnent](#) MØ ☰

ANNONSE

Vanlige folk – uvanlig oppdrag: å lage forbrukerpolitikk som fungerer

Det er høysesongen for forbruk med Black Friday og jul. Samtidig sitter jeg sammen med 61 andre helt vanlige, tilfeldig utvalgte nordmenn i det aller første nasjonale folkepanelet og jobber med tema overforbruk. Vi skal gi råd til Regjeringen om hvordan vi kan ta overforbruket ned, og samtidig leve gode liv.

SE UKENS BESTE TILBUD

SPAR 700
3490-
FR. 4190,-
SONY
Sony WH1000XM5
trådløse around-ear
hodetelefoner (sort)
40229

Se tilbudene

ELKJØP

ANNONSE

SE UKENS BESTE TILBUD

GJØR SOM NISSEN. FINN JULEGAVENE HOS ELKJØP

Se tilbudene

ELKJØP

DETTE SKJEDDE PÅ SAMLING 3:

Åpen samling for alle interesserte.

Over 80 påmeldte, 41 deltok på hele samlingen.

- ✓ Testet dilemmaer og utfordringer
- ✓ Fikk innspill på retninger og tanker om løsninger
- ✓ Åpnet opp prosessen for flere og tatt eierskap

SAMLING 3: SENTRALE UTFORDRINGER

- 1. Politisk gjennomføringsevne**
- 2. For få økonomiske insentiver for sirkulære løsninger/gjenbruk**
- 3. Mangel på produsentansvar**
- 4. Kulturelle barrierer og sosiale normer**
- 5. Kompleksitet i regelverk**
- 6. Mangel på informasjon og kompetanse i befolkningen om hvordan redusere forbruk**
- 7. Teknologiske barrierer**
- 8. Lite personlig ansvar som forbruker: overforbruk**

SAMLING 3: SENTRALE DILEMMAER

- 1. Hvordan kan vi omstille oss til et bærekraftig forbruk uten å skade andre samfunnsområder?**
- 2. Hvordan kan vi omstille oss til et bærekraftig forbruk uten å skade andre samfunnsområder?**
- 3. Hvordan kan vi fremme teknologisk utvikling og samtidig sikre at det ikke fører til økt forbruk?**
- 4. Hvordan håndterer vi de økonomiske konsekvensene av bærekraftig forbruk for oss som forbrukere?**
- 5. Hva er det gode liv i Norge i en fremtid med mindre forbruk av varer?**
- 6. Hvordan kan vi skape bærekraftig forbruk i et samfunn basert på en vekstmålsetning?**

SAMLING 3: FAGINNLEGG

- Om **Livskvalitet, det gode liv, sosial ulikhet og forbruk.**
- Hva vet vi om det som gir gode liv?
- Spørsmål og svar

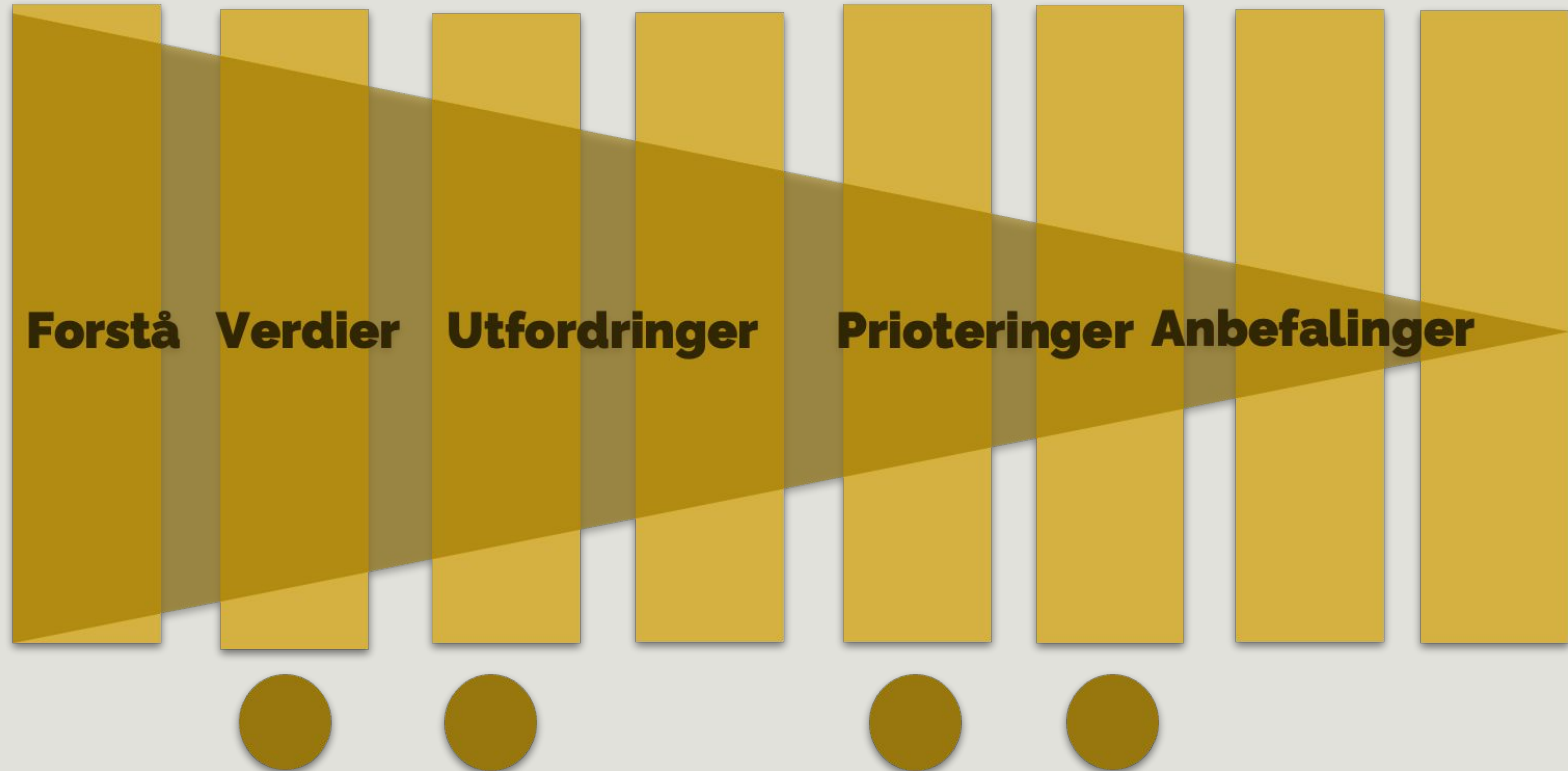

Ragnhild Bang Nes, psykolog og forsker Folkehelseinstituttet

HVOR ER VI I PROSESSEN

PROSESS

Dele
VERDIER

Identifisere
UTFORDRINGER

Rangere
PRIORITERINGER

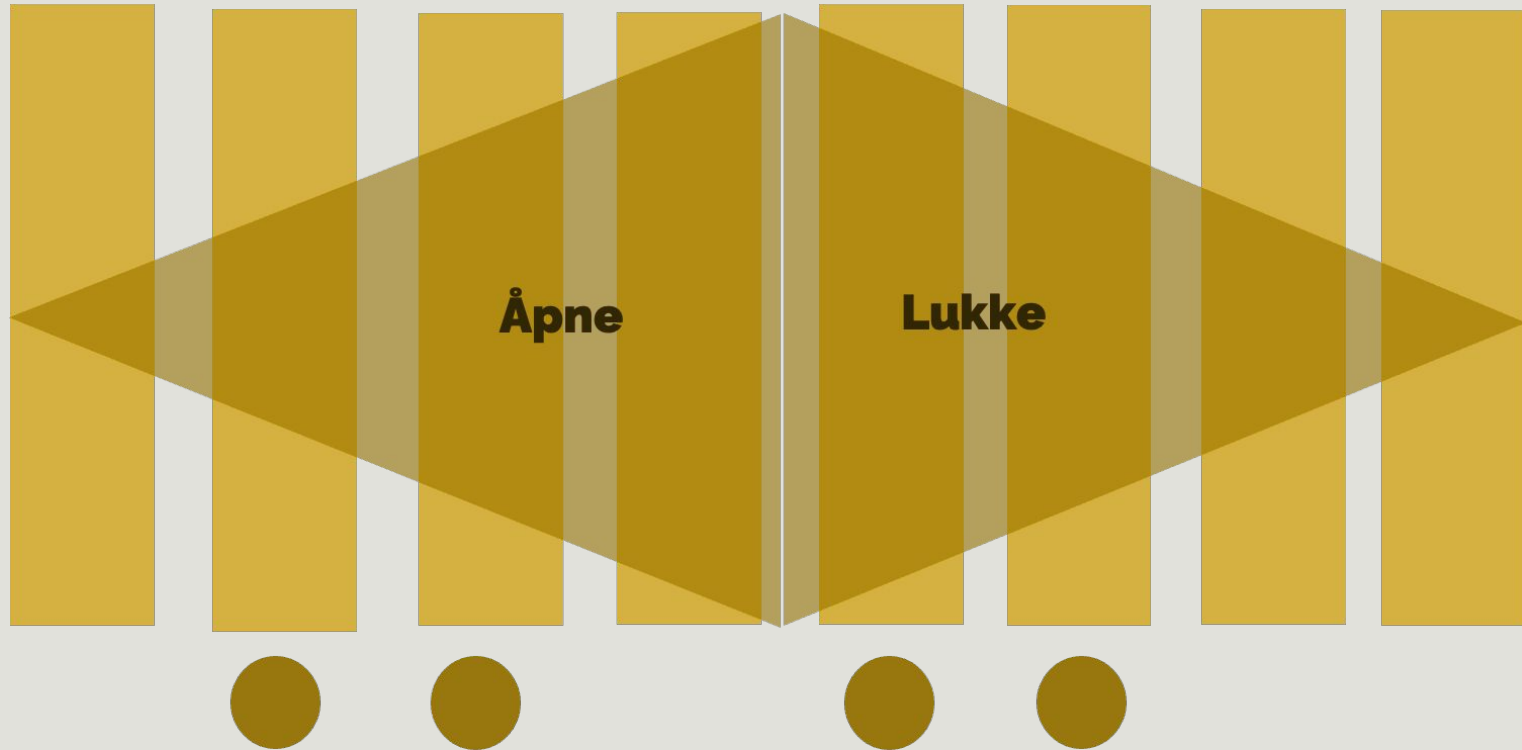

Løse
ANBEFALINGER

VI SKAL GÅ MOT KONKLUSJONER

PROGRAM FOR DAG 1 SAMLING 4

10:30 Formål og program

11:00 Det gode liv i fremtiden med mindre forbruk. Visjon og verdier

12:00 Fagkunnskap

12:30 Lunsj

13:15 EU/EØS og gjeldende lovgivning. Mona Aarhus, avdelingsdirektør Klima- og miljødepartementet. Spørsmål og svar.

14:00 Pause

14.20 Gruppearbeid anbefalinger

15:30 Jobbe med dilemmaer

16:30 Anbefalingene

17:30 Pause

18:30 Middag

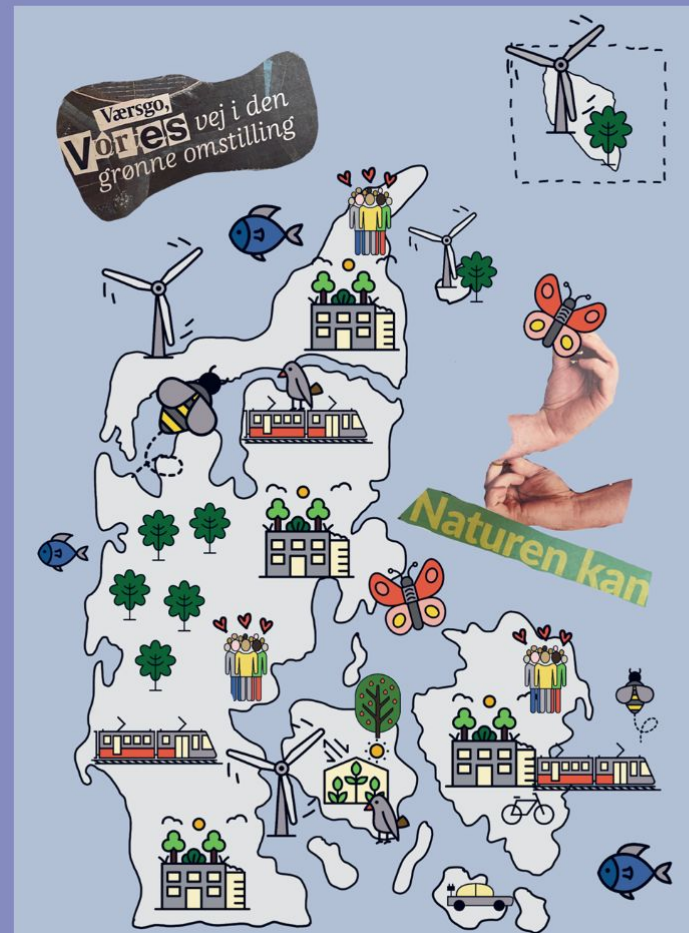
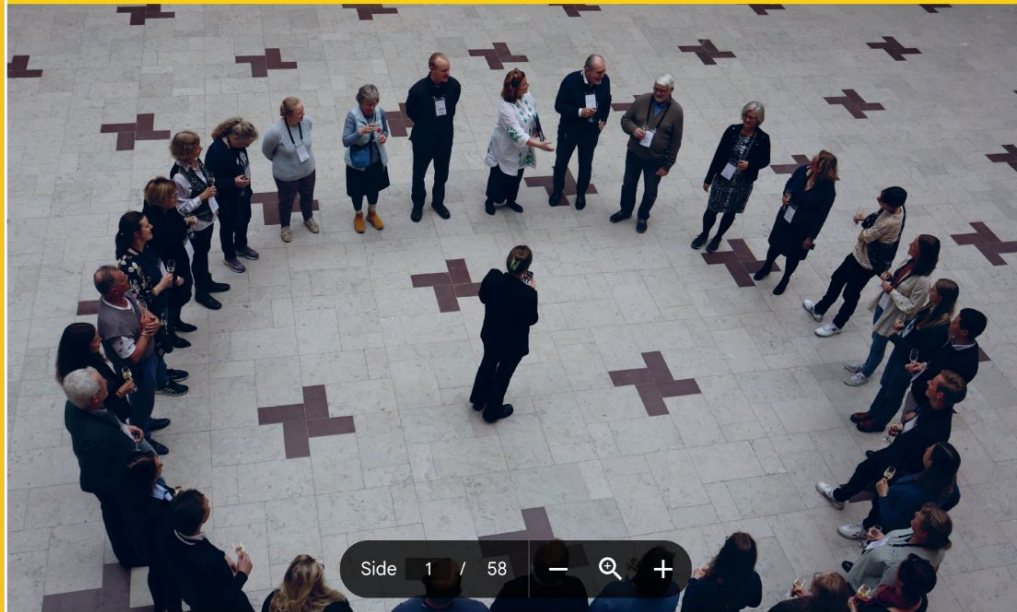
19:30 Kveldsprogram

ANBEFALINGER

BÆREDYGTIGT FORBRUG

APRIL 2023

#1

VI VIL HAVE AFGIFTER, DER SIKRER, AT VORES FORBRUG BLIVER BÆREDYGTIGT

Vi kommer ikke i mål med at sikre bæredygtigt forbrug, hvis vi kun lader det være op til den enkelte borger og virksomhed. Skatter, afgifter og moms skal bruges til at regulere og påvirke adfærd, så den bliver bæredygtig. Det handler om at belønne og understøtte bæredygtige valg på alle mulige måder. Ændringerne skal ske på tværs af individer, producenter, stat, kommuner og regioner. Vi er enige om, at det er nødvendigt at ændre den måde, vi bruger afgifter, hvis vi skal sikre bæredygtigt forbrug.

Vi anbefaler helt konkret:

1 At der kommer en bæredygtig omstrukturering af momsen og skattesystemet. Det kan f.eks. være differentieret moms eller moms-nedsættelse på bæredygtighed. For eksempel på (el-)cykler, elbiler, ingen moms på frugt og grønt og alle deleordninger, herunder dele-biler. Eller at man som virksomhed beskattes mindre, hvis man geninvesterer bæredygtigt.

2 At afgifter er så høje, at de sikrer, at vi får omlagt forbruget. Overforbrug skal være dyrere, jo mere man har af det – f.eks. skal det være dyrere at købe den anden oversøiske flyrejse, eller at eje to biler pr. familie.

3 At de midler, der kommer ind fra afgifterne, øremærkes til at fremme mindre belastende adfærd, udvikling og forskning.

At der udvikles en måde, der kan vise den enkeltes CO₂-udledning, og som kan skabe synlighed og hjælpe med at ændre adfærd hos individet. Det skal være lettere at tage personligt ansvar. Det kunne f.eks. være en app, der skal indeholde en CO₂-kvote til hver person og husstand, som man selv fordeler ud på sit forbrug. Formålet er, at der går sport i at reducere sin CO₂-udledning. Det kan være via lovgivning eller frivilligt. Alternativt skal der være en frivillig ordning, hvor man tilsætter sig en reduktionskvote, og hvis man når den, får man en belønning.

#9

NY LEVEVIS KRÆVER NY VIDEN OG NYE KOMPETENCER

Bæredygtigt forbrug kommer til at kræve meget af os alle, og vi kommer til at mangle en masse viden og kompetencer. Det skal der meget mere fokus på – på alle niveauer. Vi anbefaler en generel og tværgående forståelse af bæredygtighedens rolle i undervisning på alle uddannelsesniveauer og for alle målgrupper. Viden og kompetencer er altafgørende for, at vi kan ændre adfærd. Vi lærer bedst og sjovest sammen med andre mennesker. Der skal skabes støtte og rammer for nye bæredygtige fællesskaber – til alle de rum og anledninger, der er.

Vi anbefaler helt konkret:

1 At innovative håndværksfag skal prioriteres i hele uddannelses-verdenen fra daginstitutioner til og med ungdomsuddannelser; madkunds-kab, håndarbejde, sløjd, naturforståelse og tekniske færdigheder såsom reparation af elektronik (mekanik) og genanvendelse.

2 At bæredygtighed skal inkluderes i alle fag, og at kompetenceudvikling af undervisere skal prioriteres. Børn og unge skal lære at leve og forbruge mere bæredygtigt – også i forhold til andre forretningsmodeller og finansiering. Det skal ind i læreplaner og lovgivning som en del af dagtilbud, skoler og ungdoms-uddannelsesinstitutionernes dannelsesopgave.

3 At kommuner og regioner bør indføre madordning på institutioner samt stille bæredygtighedskurser og faciliteter til rådighed for dette. Man bør bruge fællesskaber (for fødevarer, madklubber etc.) til at skabe gode oplevelser med bæredygtig mad og forbrug, da positive fællesskaber støtter integration af vaner i hverdagen og har positive sundhedseffekter.

At der skal være fælles offentlige områder i byer, hvor der kan skabes fællesskab, og man kan være tættere på natur. Vi skal alle (med særligt fokus på børn) forstå madens vej fra jord til bord, naturen og få indsigt i konsekvenserne af eget forbrug.

At sikre undervisning, oplysning og kampagner i bæredygtighed og ernæring, som sørger for at få alle med.

At rette myndighed stiller en app til rådighed, der giver den enkelte borger mulighed for at følge egen CO₂-udledning. Der etableres "energioverbils-app", der følger samlet indkøb energiforbrug (el, gas, vand, m.v.) og vejleder til, hvordan man kan mindske forbrug

At lokale skoler skal arbejde sammen med lokalområdets andre aktører – og arbejde sammen om fælles lokale muligheder og udfordringer. I lokale foreninger og fællesskaber såsom madklubber, frivillige foreninger og forsamlingshuse, kan man arbejde direkte med at motivere til at udbyde flere hold/mere undervisning i bæredygtigt forbrug, f.eks. ved at etablere puljer, der understøtter dette.

Scotland's Climate Assembly

Recommendations for Action

Laid before the Scottish Parliament (SG/2021/132) by the secretariat to Scotland's Climate Assembly on behalf of Assembly members, 23rd June 2021.

Children's Parliament

Goal

Call to Action

Recommendation

Percentage of Assembly Members who voted for the recommendation

Assembly Member Quote

Name, Assembly Member

Recommendation Supporting Statement

Full Text of Recommendation

Recommendation Supporting Statement Text

Building Quality

Adopt and implement clear and future-proofed quality standards for assessing the carbon impacts of all buildings public and private using EnerPHit/Passivhaus standards (as a minimum) and integrating whole life carbon costs, environmental impact and operational carbon emissions.

97%

Passivhaus Standard for New Build

Update building standards to ensure that, within the next 5 years, all new housing is built to Passivhaus standards (or an agreed Scottish equivalent), to create healthy homes for people while also taking into account whole life carbon costs and environmental impact.

97%

Building Standards Non Residential

Within the next five years, update Building Standards Regulations to make it mandatory to apply EnerPHit/Passivhaus standards (or agreed Scottish equivalent), with an assessment of whole life/embodied carbon costs and the environmental impact of the materials used in construction, to all work on new and existing non-residential buildings.

96%

Planning Decisions Consider Climate

Local Authorities and planning departments need to ensure carbon sequestration, wellbeing, adaptation to manage extreme weather risk, and biodiversity are all considered in planning decisions for urban areas and buildings.

97%

Building Design for Recycling and Reuse

Introduce appropriate legislation that requires all new buildings to be designed from the outset using techniques that enable demountability, disassembly, material recycling and reuse at end of life.

95%

New Environmental Impact Assessments

Within the next five years, introduce a new environmental impact assessment for existing and new homes which adapts SAP/EPCs to measure all aspects of sustainability - combining energy efficiency measures; whole life/embodied carbon costs; and the environmental impact of the materials used in construction. This should also be used in the assessment of Council Tax bands.

90%

Children's Parliament

Make sure new houses are built to be environmentally-friendly. This would involve making them energy efficient.

Children's Parliament

Make using only smokeless fuel a law in Scotland.

I was most proud that 97% of the members of the Climate Assembly voted to support our recommendation that, in order to substantially reduce their carbon footprint, all buildings in Scotland must meet international standards; new buildings to Passivhaus standard and all existing buildings must be upgraded to EnerPHit standard.

This will result in buildings that are more comfortable, have a longer life, with lower running costs and are warmer in winter and cooler in summer.

David G, Assembly Member

Glemmer hva hun har handlet i «Temu haul»: -

HVERDAGSOBSERVASJONER

---

15 minutter

Pass tiden så alle får komme til

Kort hilserunde

- Si hei til din nye gruppe! Ditt navn og hvor du kommer fra
- Snakk om hverdagsobservasjonene dere har hatt siden sist
- Velg 1 - 2 observasjoner

HVORFOR VERDIER

- Deres oppgave er å vurdere og anbefale – ikke designe og beslutte
- Verdier er veiledende for den fremtid vi ønsker
- Verdier – peker frem mot *hva* og ikke *hvordan*
- Verdier er langtidsholdbare varder - i en framtid vi ikke kjenner ennå
- HVA OM.....

VEILEDENDE VERDIER OPPSUMMERT

- Omstilling (5 ganger)
- Tillit (4 ganger)
- Fellesskap (3 ganger)
- Balanse (3 ganger)
- Bærekraft/Bærekraftig (3 ganger)
- Teknologi (3 ganger)
- Liv (2 ganger)
- Nytenking (2 ganger)
- Eierskap (2 ganger)
- Natur (2 ganger)
- Kunnskap/Kompetanse (1 gang)
- Respekt (1 gang)
- Frihet (1 gang)
- Estetikk (1 gang)
- Praktisk (1 gang)
- Enkelt (1 gang)

GÅ UT I FOJAEEN

- Mobilen må med
- Gaten er ved Høgne
- Ikke gå noe annet sted
- Vær stille

Vi dokumenterer med bilder kun til intern bruk

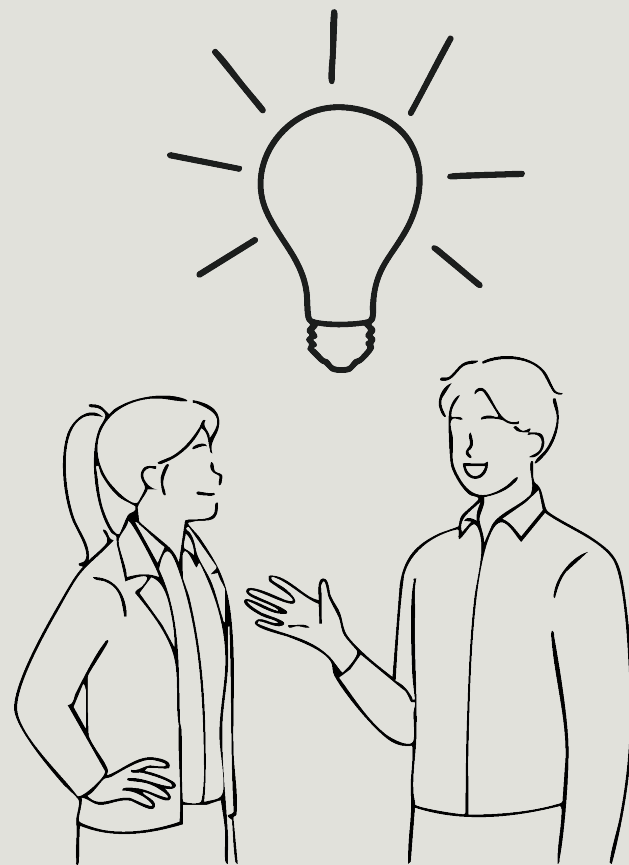
HVORDAN SER DET GODE LIV UT I FRAMTIDEN?

- Hvordan ser det gode liv med bærekraftig forbruk ut i framtiden?
- Innen 2030.
- Og på lenger sikt
- Hva OM.....

Tenk først hver for seg. Når jeg gir beskjed:

Snu deg mot din partner. Bruk et par/tre minutter på å dele deres framtidsbilder

EKSEMPEL PÅ HVA OM...

HVA OM alle norske barn lærte å reparere sine egne ting på skolen?

- da ville leketøy bli i familien i generasjoner
- da ville vi ønske oss færre ting til fødselsdag og jul
- da ville vi passe bedre på tingene våre

DERES HVA OM SPØRSMÅL

Del deres HVA OM spørsmål...

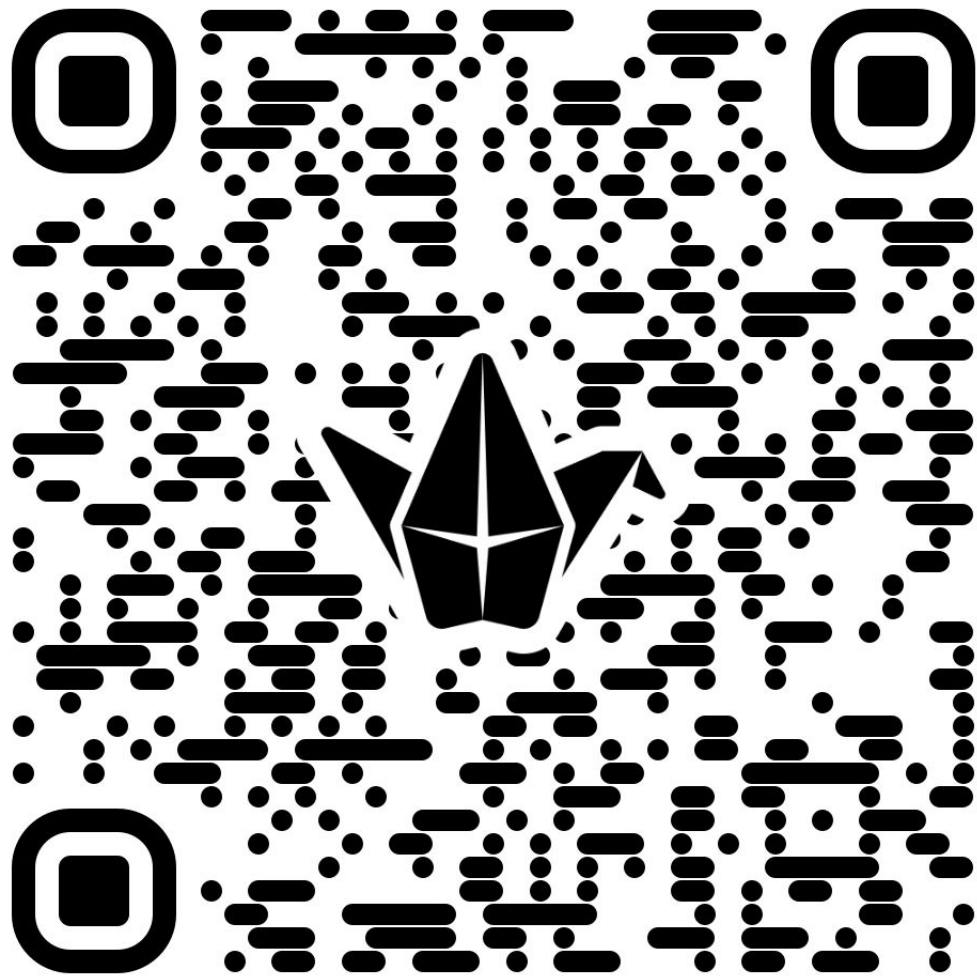
Lag flere sammen

der vi skal forestille oss en framtid med bærekraftig forbruk (særlig med tanke på varer)

Hvilke forandringer kan Hva om spørsmålet skape?

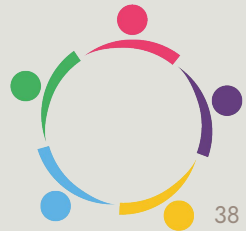
Skriv inn på Padlet - Qr kode her

TILBAKE TIL 2025

Grupper	Tema
1	Produsenter og bedrifters rolle
2	Netthandel og reklame
3	Sosiale normer og kultur
4	Innsikt, kunnskapsformidling, holdningskampanjer
5	Bedre mulighet for gjenbruk, deling, m.m
6	Teknologiske innovasjoner
7	Økonomiske rammebetingelser
8	Produkter og produktkvalitet
9	Avfall
10	Sosial likhet

KJØREREGLER

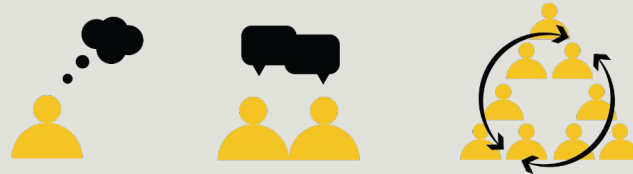
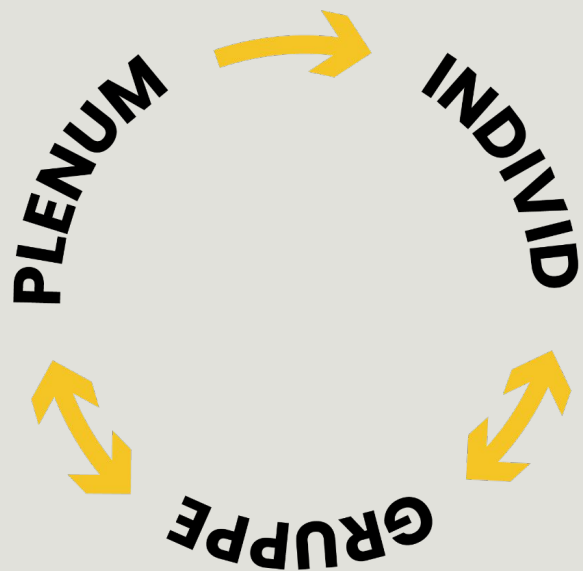

- Lytt med den samme lidenskapen som du ønsker å bli hørt
- Del taletiden
- Tenk på de som ikke er en del av panelet
- La tvilen komme folk til gode
- Alle medlemmer av panelet hører hjemme i panelet
- Å skape et inkluderende miljø er alles ansvar

HVORDAN SKAL VI JOBBE SAMMEN OG DOKUMENTERE

Alt dere lager tar vi vare på så noter i vei

Skriv så andre forstår

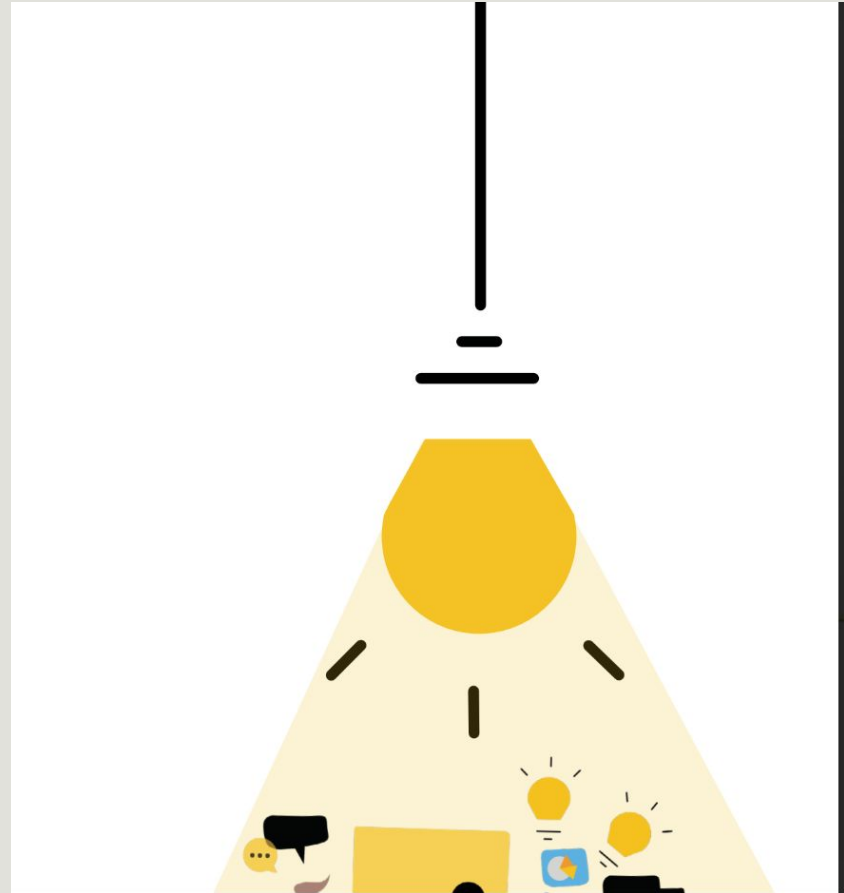
OPPGAVE

Dykk ned i kunnskap

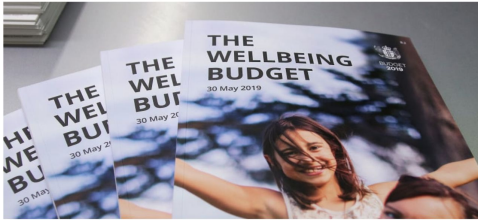
- Si hei til hverandre. Snakk kort om anbefalingstemaet dere skal jobbe med i dag.

Hva er spesielt spennende?

OPPGAVE

New Zealand well-being budget

Hva

New Zealands *Well-being Budget* er en nasjonal tilnærming til økonomisk planlegging som setter menneskers trivsel og miljømessig bærekraft foran tradisjonelle mål som økonomisk vekst. Budsjettet ble først introdusert i 2019 og fokuserer på langsiktige investeringer for å forbedre livskvaliteten og redusere sosiale og økonomiske ulikheter.

Hvem

Denne tilnærmingen er initiert og ledet av New Zealands regjering, spesielt under

10 + 10 min

LES, NOTER, DISKUTER

1. Jobb først selv 10 min:
Hva mener du er viktig å ta med videre i arbeidet?

2. Del med de andre i 10 min og skriv de viktigste poeng på notatpapir

LUNSJ TIL 1315

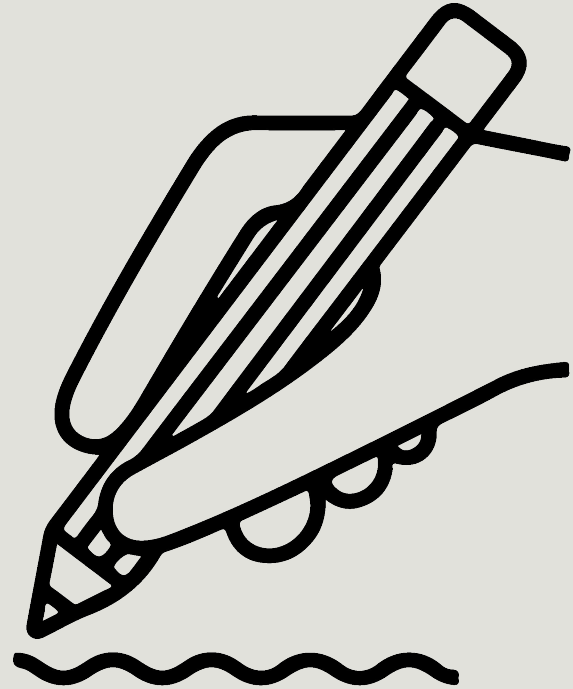
FINN FREM PENN OG PAPIR

Nå skal vi snart lytte til fagkunnskap

Noter ned det du merker deg

Spør! Hvis du lurer på noe gjør
garantert noen andre det også

EU/EØS REGLER FORPLIKTELSER OG MULIGHETER

- EU/EØS og gjeldende lovgivning.
- Faginnlegg om Norges forpliktelser og mulighetsrommet
- Dere stiller spørsmål rett etter innlegget
- Husk å ta notater:
  - Hva legger du særlig merke til?
  - Hva er viktig å ta med videre i arbeidet?
  - Hvilke spørsmål skal vi jobbe med?
  - Spørsmål til oppklaring?

Mona Aarhus, avdelingsdirektør
Klima- og miljødepartementet

Klima- og
miljødepartementet

Regelverksutvikling for sirkulær økonomi

Mona Aarhus. Avdelingsdirektør

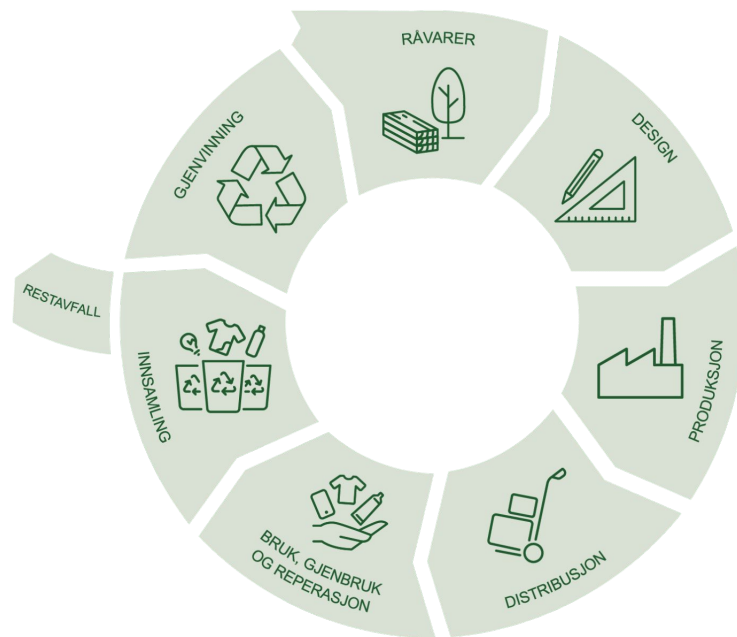
Klima- og miljødepartementet

Folkepanelet for bærekraftig forbruk 11. januar 2025

Hva er sirkulær økonomi?

I en sirkulær økonomi må **produktene vare så lenge som mulig, repareres, oppgraderes** og i større grad **brukes om igjen**. Når produktene ikke kan brukes om igjen, kan avfallet **materialgjenvinnes** og **brukes som råvarer i ny produksjon**. Slik utnytter vi de samme ressursene flere ganger og minst mulig går tapt.

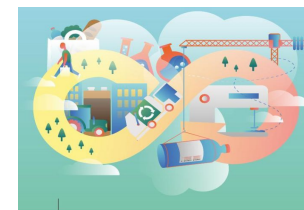
Omstillingen til sirkulær økonomi innebærer **endringer i design** (design for sirkulær økonomi), **produksjon, valg av produksjonsmetoder og forbruksmønstre**.

Omstilling til sirkulær økonomi

- Omstillingen til sirkulær økonomi er i tråd med norsk politikk og gjennomføres i stor grad gjennom felles EU/EØS regelverk.
- Regelverksutviklingen på sirkulær økonomi representerer en liten revolusjon på klima- og miljøområdet, og er viktig for å nå nasjonale og globale klima- og miljømål.
- Nye områder som miljømyndighetene ikke har regulert før - ny lov om bærekraftige produkter og verdikjeder.
- Strategi for sirkulær økonomi fra 2021 og handlingsplanen for sirkulær økonomi lansert i 2024 inneholder flere viktige tiltak for omstilling til sirkulær økonomi.

Departementene Strategi
Nasjonal strategi for ein grønn, sirkulær økonomi

Klima- og miljødepartementet Handlingsplan
Nærings- og fiskeridepartementet
Handlingsplan for en sirkulær økonomi
2024-2025

7 prioriterte produkter / verdikjeder

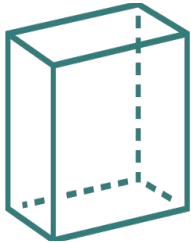
Verdikjeder med høy klima- og miljøbelastning og/eller høy potensiale for sirkularitet

Figure 1: The 7 key product value chains as a matter of priority (priority product groups) of the [2020 Circular Economy Action Plan](#)

Økodesignforordningen: helt nytt grep!

Et rammeverk

Mål: Å fremme miljømessig bærekraftige produkter og sikre fri bevegelse av produkter

Nesten alle produkter omfattet

Produktspesifikke økodesignregler

Verktøy

Digitalt produktpass

Krav til grønne offentlige anskaffelser

Direkte forbud destruksjon usolgte tekstiler + redusere destruksjon

Krav til bærekraftige produkter og verdikjeder

Krav til ytelse og funksjon

- Holdbarhet og pålitelighet
- Mulighet for ombruk og reparasjon/oppgradering
- Innhold av stoffer som gir grunn til bekymring (kjemikalier)
- Innhold av materialgjenvunnet råvare
- Bruk og effektivitet: energi/vann/ressurser
- Mulighet for materialgjenvinning
- Karbon- og miljøfotavtrykk
- Forventet avfallsgenerering

Informasjonskrav

- Informasjonskrav om bærekraftigheten til produkter (digitale produktpass)
- Sporing stoffer som gir grunn til bekymring
- Behandling/avfallshåndtering av usolgte varer

Grønne offentlige anskaffelser

- Obligatoriske teknisk spesifikasjoner på produkter/varer/tjenester
- Krav til utvelgelseskriterier og tildelingskriterier

Tekstiler: En regelverkspakke

- Økodesignforordningen:
  - Redusere destruksjon av usolgte produkter og forby destruksjon av tekstiler
  - Designkrav kommer
- Separat innsamling av tekstilavfall f.o.m. 1. jan. 2025
- Produsentansvar for tekstiler

Hva er utvidet produsentansvar?

Kort sagt:

- Produsenter og importører skal ha et ansvar for produktene sine også når de blir avfall
- For å samle inn produkter, forberede til ombruk og materialgjenvinning, og håndtere på en miljømessig forsvarlig måte

Produkttyper regulert med utvidet produsentansvar

Produkttype
Elektriske og elektroniske produkter (EE)
Batterier
Kjøretøy
Dekk
Emballasje til drikkevarer og emballasje
PCB-holdige isolerglassruter
Kommer: Enkelte engangs plastprodukter
Kommer: Fiskeutstyr i plast fra fiskeri/akvakultur
Kommer: Tekstiler

Forbrukerregelverkene

EU styrker også forbrukernes rettigheter for at de skal kunne ta gode miljøvalg:

- Direktiv om styrket forbrukervern i det grønne skiftet
- Direktiv om miljøpåstander og miljømerker
- Direktiv for reparasjon av varer

EU-regelverk oversikt

Her finner du oversikt over regelverksarbeidet under EUs grønn giv. Nettsiden oppdateres fortløpende.

Tema

Velg

Sirkulær økonomi ✕

8 regelverk

Vis kun regelverk med aktive høringer

▲ Regelverk ?

EU-initiativ ?

EU-forslag ?

EU vedtar ?

Norsk lovarbeid ?

Vedtatt i norsk lov ?

Eksempler på områder som er mindre regulert på EU/EØS-nivå – nasjonalt mulighetsrom

- Kommunenes roller
  - samfunnsutvikler
  - planmyndighet/arealer
  - vertskap for næringsliv
  - byggherre/eier/forvaltere
  - utvikler av tjenestetilbud
- Nærings- og industripolitikken for å fremme sirkulær løsninger
- Økonomiske virkemidler
  - Gjøre det økonomisk **attraktivt** for forbrukere (private og næringsliv) å ta de riktige valgene – som sikrer at man bruker det man har lenger (reparere), redusere forbruk og ombruk.
- Ekspertgruppe for å se på virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter, skal levere sin rapport våren 2025

GRUPPEOPPGAVE

EU og EØS

10 min

1. Snakk sammen

- Hva la du spesielt merke til?
- Hva er viktig å ta med videre i arbeidet?
- Hvilke spørsmål skal vi jobbe med?

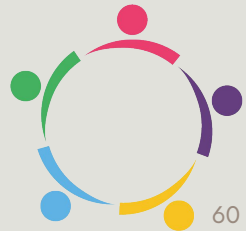
2. Har gruppen spm til innleder?

3. Skriv inn i Padlet

SPØRSMÅL & SVAR

SKRIVE ANBEFALINGER

TEMA VI JOBBER MED

---

1. Produsenter og bedrifters rolle
2. Netthandel og reklame
3. Sosiale normer og kultur
4. Innsikt, kunnskapsformidling, holdningskampanjer
5. Bedre muligheter for gjenbruk, dele mm.
6. Teknologiske innovasjoner
7. Økonomiske rammebetingelser
8. Produkter og produktkvalitet
9. Avfall
10. Sosial likhet

Nå skal vi se på malen dere skal jobbe i

OVERBLIKK OVER DET VI HAR SOM UTGANGSPUNKT

Det dere har fått:

- Tekst som allerede er produsert
- Oppsamling fra det åpne møtet som berører emnet deres
- Kommentarer fra ekspertene og kunnskap i dag
- Innspill fra nettside

10 min + 10 min

1. Start med å lese den teksten som allerede er der- ta notater på det dere gjerne vil endre.
2. Snakk om hva dere synes skal gjøres - husk å tenke over hva dere mener det er gehør/dekning for

GRUPPEOPPGAVE ANBEFALINGER

Ekspertgruppen er tilgjengelig på telefon, Christian er i rommet

40 min

- Les
- Skriv
- Hent hjelp
- Sett dere et annet sted hvis dere trenger
- Ta en liten pause underveis

EKSPERTGRUPPEN

Dag O.Hessen
Professor UIO

Silje Skuland
Forskningsleder SIFO

Hege Westskog
Seniorforsker UIO

Ottar Ness
Professor, NTNU

Christian A. Kloeckner
Professor, NTNU

Ekspertgruppens rolle:

- Råd til sekretariatet
- Foreslår innledere
- Bidrar med faglig materiale til folkepanelets medlemmer
- Medlemmene kan også stille spørsmål til ekspertgruppen

NÆR – FELLES – FJERN MODELLEN

Tema:	Nær	Felles	Fjern
Deg	Familie & husstand	Venner & naboer	Frivillig, fellesskap, fritid, klubber
		Lokalsamfunn, bydel, lokalråd, råd, forening	Organisasjoner, institusjoner og virksomheter
			Kommune
			Region, stat og EU

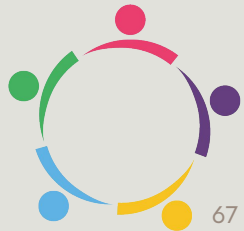
- Ligger på bordene
- Bruk den til å bytte perspektiv
- Hvordan dekke flere nivå?

- Forandringer som lykkes tar tak i mer enn ett nivå i samfunnet

DILEMMAER

DILEMMADRILL

- Vi jobber med sentrale dilemmaer - hvor plasserer du deg?
- Hvorfor velger vi det vi gjør?
- Hva bør evt justeres i anbefalingene?

PLASSER DEG PÅ LINJEN

1 = HELT ENIG

2 = DELVIS ENIG

3 = VERKEN ELLER

4 = DELVIS UENIG

5 = HELT UENIG

NÅ SKAL VI GÅ TIL DET ANDRE ROMMET

- Vi kjører dilemmadrill
- Det er seks dilemmaer
- Du skal stille deg på linjen alt etter hva du synes.
- stille dere ut i rommet ved malertapelinjen på gulvet

- Hvorfor velger vi det vi gjør?
- Hva bør evt justeres i anbefalingene?

PLASSER DEG PÅ
LINJEN

1 = HELT ENIG

2 = DELVIS ENIG

3 = VERKEN ELLER

4 = DELVIS UENIG

5 = HELT UENIG

DILEMMA 1

Kan vi rettferdiggjøre bærekraftige tiltak som kan føre til tap av arbeidsplasser eller økonomisk vekst?

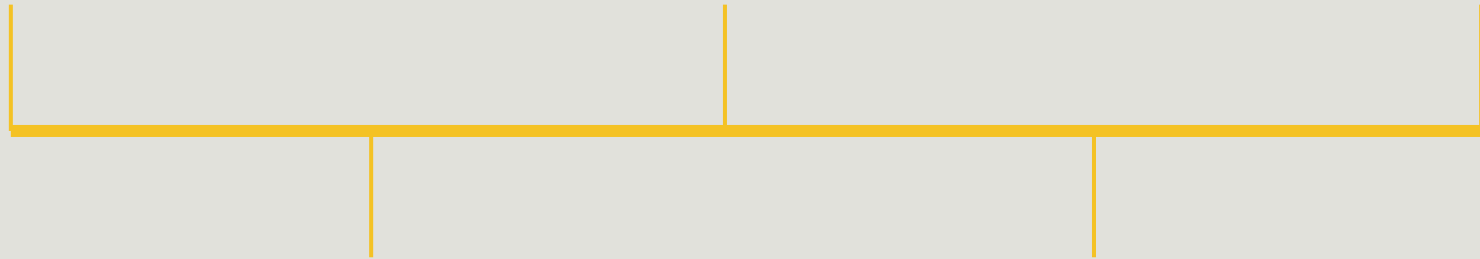
DILEMMA 2

Skal vi prioritere å bevare dagens arbeidsplasser, eller legge til rette for nye jobber gjennom grønn innovasjon?

Bevare dagens arbeidsplasser

Nye jobber gjennom innovasjon

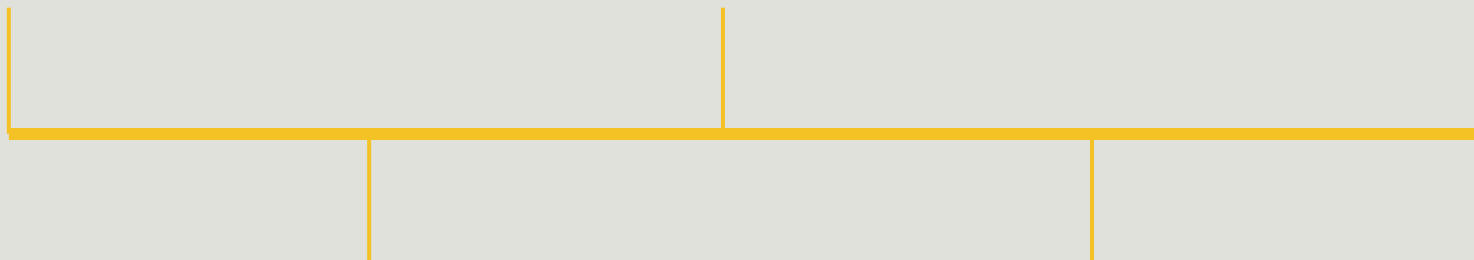
DILEMMA 3

Er det i hovedsak teknologiske omstillinger som skal løse utfordringene eller skal vi primært kjøpe mindre, ombruke, og bruke andre tiltak?

Hovedsak
teknologi

Hovedsak
andre tiltak

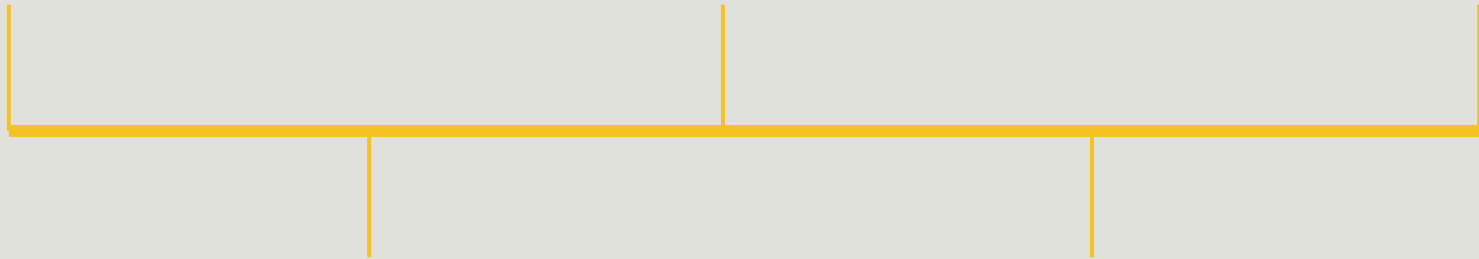
DILEMMA 4

Skal kostnadene fordeles likt mellom alle, eller bør de med høy inntekt ta en større del av regningen?

Helt likt
mellom alle

Høy inntekt
betaler mye mere

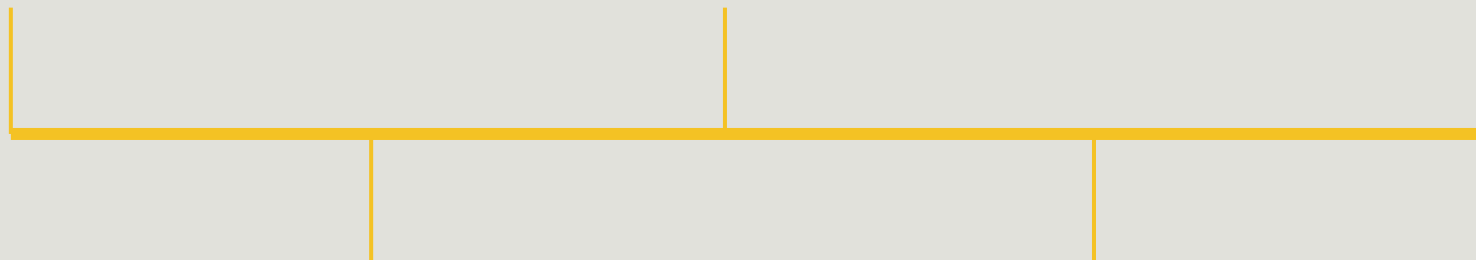
DILEMMA 5

Skal staten og næringslivet ta ansvar for å endre synet på «det gode liv», eller er det opp til forbrukerne selv?

Kun staten og næringslivet

Kun forbrukerne selv

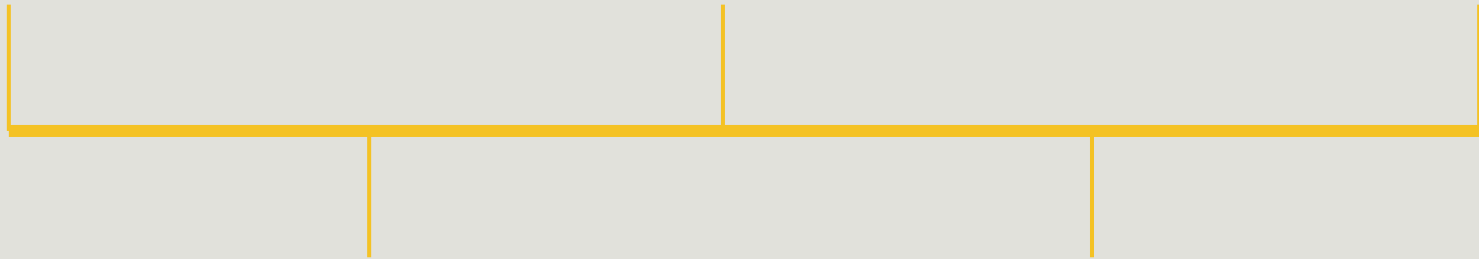
DILEMMA 6

Skal vi sette bærekraft først, og så se om det blir vekst, eller skal vi sette vekst først, og så se om det blir bærekraft?

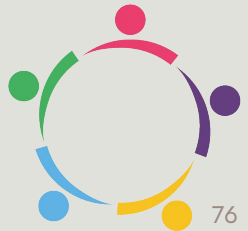
Bærekraft først

Vekst først

FORDELING PÅ DILEMMAER

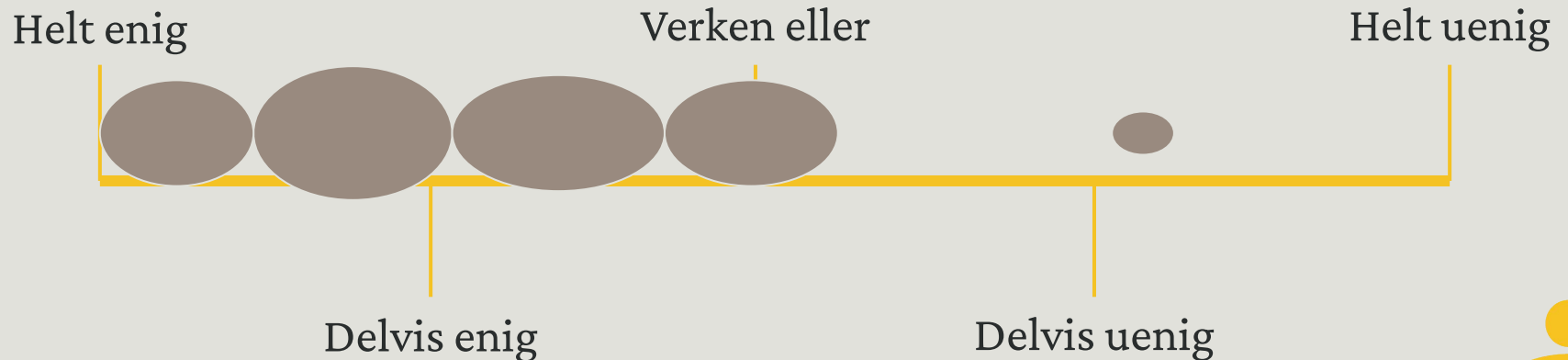

DILEMMA 1

Kan vi rettferdiggjøre bærekraftige tiltak som kan føre til tap av arbeidsplasser eller økonomisk vekst?

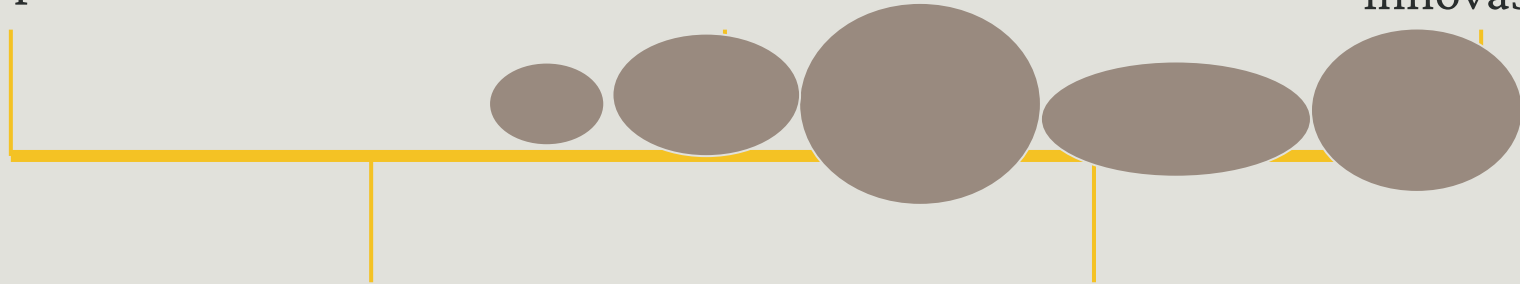
DILEMMA 2

Skal vi prioritere å bevare dagens arbeidsplasser, eller legge til rette for nye jobber gjennom grønn innovasjon?

Bevare dagens arbeidsplasser

Nye jobber gjennom innovasjon

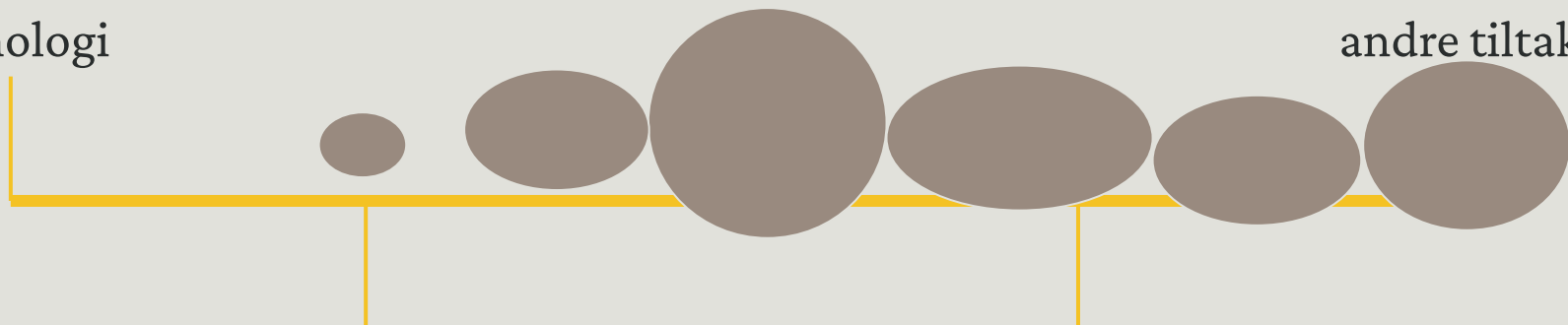

DILEMMA 3

Er det i hovedsak teknologiske omstillinger som skal løse utfordringene eller skal vi primært kjøpe mindre, ombruke, og bruke andre tiltak?

Hovedsak
teknologi

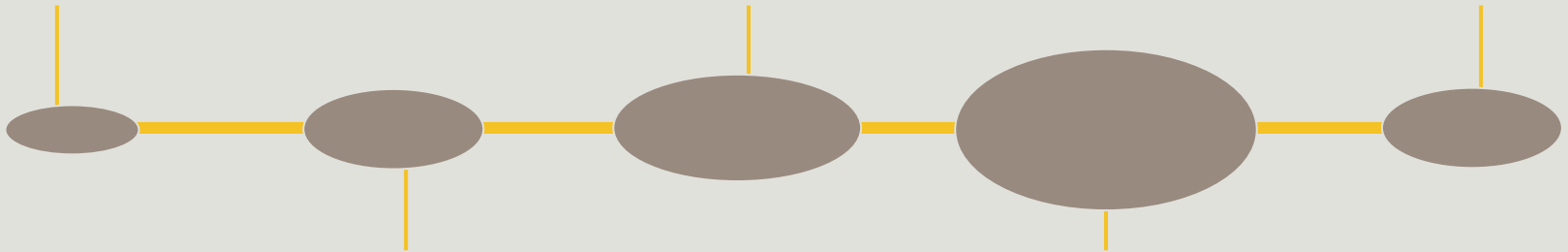
DILEMMA 4

Skal kostnadene fordeles likt mellom alle, eller bør de med høy inntekt ta en større del av regningen?

Helt likt
mellom alle

Høy inntekt
betaler mye mere

DILEMMA 5

Skal staten og næringslivet ta ansvar for å endre synet på «det gode liv», eller er det opp til forbrukerne selv?

Kun staten og næringslivet

Kun forbrukerne selv

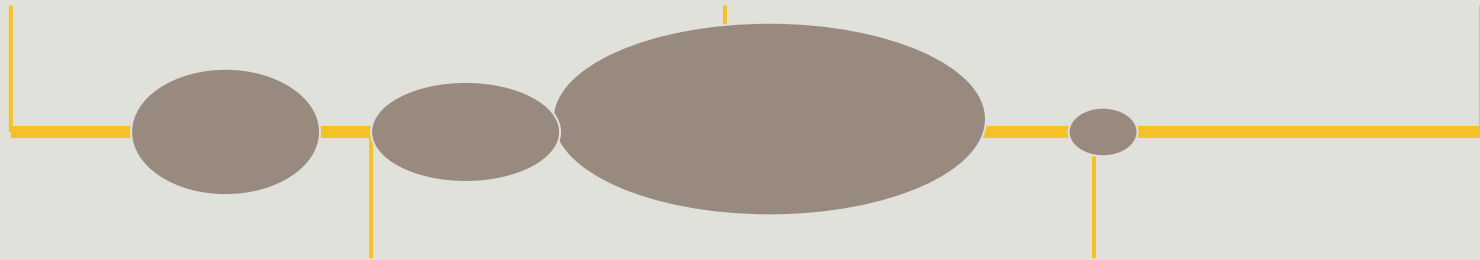
DILEMMA 6

Skal vi sette bærekraft først, og så se om det blir vekst, eller skal vi sette vekst først, og så se om det blir bærekraft?

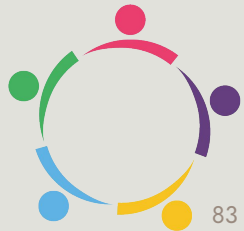
Bærekraft først

Vekst først

JOBB VIDERE MED ANBEFALINGENE

GRUPPEOPPGAVE ANBEFALINGER

---

70 min

- Det skal være tekst på alle bolkene
- I morgen skal vi stemme på hva som skal med videre, hva som skal ut og hva som skal bearbeides mer.
- Skriv så andre forstår :)

ULIKE PERSPEKTIV - HVIS TID

- Vi vurderer de foreløpige anbefalingene gjennom å ta på andres sko.
- Har vi dekket deres behov?
- Hva må til for omstilling?
- Bruk perspektivet til å bygge på eller gjøre endringer.

Perspektiv:

- **Framtidige generasjoner**
- **Naturen**
- **Den skeptiske nabo**
- **Den travle barnefamilien**
- **De som mottar søppel i andre land**

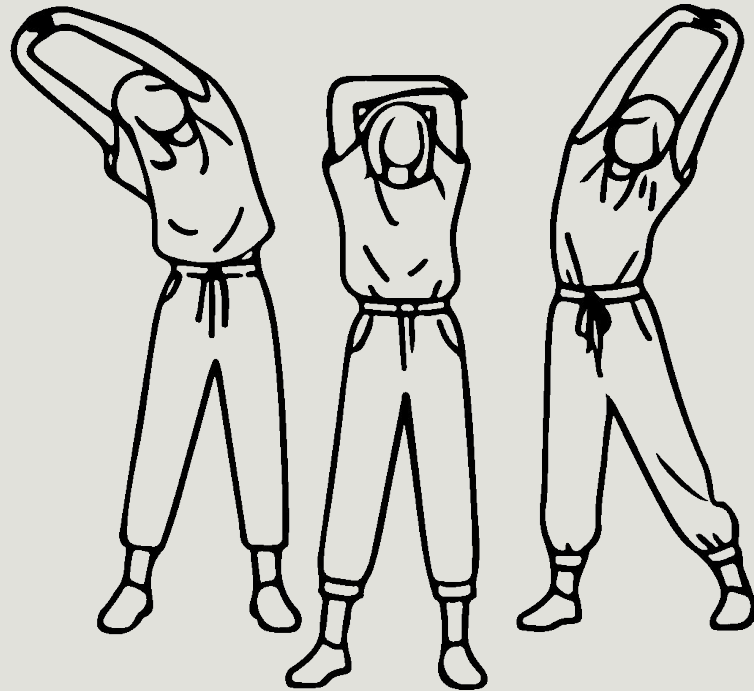

PAUSE

Dere skal i nye grupper i morgen,
så rydd sammen tingene deres og
legg navnelappen på toppen

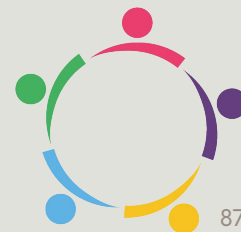
Middag 18.30

MIDDAG

KVELDSPROGRAM RETT ETTER MIDDAG - OM EN TIME

FRAMTIDSVISJON

En felles introduksjon til anbefalingene

- Utenfor rekkevidde, men innenfor synsvidde
- Den skal gjerne inspirere andre til å få lyst til å handle selv

Du kan velge å jobbe alene eller med en annen - fra din anbefalingsgruppe, fra din buddygruppe - det som passer

Velg en av disse tre fremgangsmåtene:

1.Skriv et postkort fra fremtiden. Velge selv hvem det er fra. Et barnebarn? Dere selv som eldre? Medarbeidere? Dyr? Natur?

2.Skriv ord - ett per pappkort - og heng dem på framtidsskyen - ord dere synes skal være med i deres visjon eller forordet

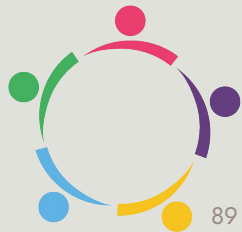
3.Lag en collage/tegning - som illustrerer den framtid dere har jobbet for å sikre idag - eller drømmer om

GOD KVELD!
VI SES I MORGEN KL. 8.30

GOD MORGEN!

DAG 2 SAMLING 4!

**WE DO
DEMOCRACY**

OPPDRAGET

Hvordan kan vi sammen redusere overforbruket vårt av varer, samtidig som vi lever gode liv?

- Hva må til for at vi innen 2030 forbruker mindre tekstiler, sko, elektronikk, møbler og utstyr til hjem og fritid?
- Hvordan kan vi redusere overforbruket på en måte som er inkluderende og rettferdig?

DAGENS OPPGAVER

- Samle opp kunnskap fra i går
- Lage anbefalinger
- Besøk og samtale med digitaliserings- og forvaltningsministeren
- Plan fremover
- Samling 5 og overlevering

PROGRAM FOR DAG 2 SAMLING 4

- 08:30** Oppstart, samle trådene fra i går
- 09.00** Første gjennomgang, prioritering og vurdering av anbefalingene
Vi leser materialet fra alle de forskjellige gruppene.
- 10.05** Pause
- 10.15** Besøk fra digitaliserings- og forvaltningsminister Karianne Tung
- 11.15** Første versjon av anbefalinger
- 12.15** Lunsj
- 12.45** Status og videre arbeid
- 14.45** Avrunding og plan frem til og med overlevering
- 15.30** Takk for helgen

VED BORDENE:

- To og to

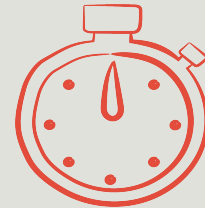
Hva tok du med
deg fra i går?

SMILEYAVSTEMNING

- Gå sammen to og to fra buddy-gruppen. Dere stemmer individuelt
- Les anbefalingsteksten - og stemme for om det skal med videre
- Legg inn kommentarer på det du mener må evt. endres for at noe skal kunne komme med. Obligatorisk hvis du stemmer på en av de mest sure smileyer.
- Du har én stemme pr smiley sett, alle skal stemme på alt
- Det der er stemt ut kommer ikke inn igjen - dvs kun det som har mer enn 50% av deres støtte kommer med videre
- Dere representerer hele Norge - husk å stemme og skrive kommentarer ut i fra det perspektiv også

 Elsker det!	 Liker det	 Kan leve med det	 Uenig i det	 Klarer det ikke...

50 min

1. Produkt
 Produktet er en... (text is small and blurry)

2. Formål
 Formålet er... (text is small and blurry)

3. Beskrivelse
 Beskriv produktet... (text is small and blurry)

4. Teknologiske innovationer
 Teknologiske innovationer kan bidra til å... (text is small and blurry)

😊	😊	😊	😊	😊
Ekstremt godt	Godt	Godt nok	Utenkelig	Dårlig

5. Teknologiske innovasjoner
 Teknologiske innovasjoner kan bidra til å løse... (text is small and blurry)

6. Teknologiske innovasjoner
 Teknologiske innovasjoner kan bidra til å løse... (text is small and blurry)

😊	😊	😊	😊	😊
Ekstremt godt	Godt	Godt nok	Utenkelig	Dårlig

... (text is small and blurry)

7. Produkt
 Produktet er en... (text is small and blurry)

8. Formål
 Formålet er... (text is small and blurry)

9. Beskrivelse
 Beskriv produktet... (text is small and blurry)

10. Teknologiske innovasjoner
 Teknologiske innovasjoner kan bidra til å... (text is small and blurry)

😊	😊	😊	😊	😊
Ekstremt godt	Godt	Godt nok	Utenkelig	Dårlig

11. Produkt
 Produktet er en... (text is small and blurry)

12. Formål
 Formålet er... (text is small and blurry)

13. Beskrivelse
 Beskriv produktet... (text is small and blurry)

14. Teknologiske innovasjoner
 Teknologiske innovasjoner kan bidra til å... (text is small and blurry)

😊	😊	😊	😊	😊
Ekstremt godt	Godt	Godt nok	Utenkelig	Dårlig

15. Produkt
 Produktet er en... (text is small and blurry)

16. Formål
 Formålet er... (text is small and blurry)

17. Beskrivelse
 Beskriv produktet... (text is small and blurry)

18. Teknologiske innovasjoner
 Teknologiske innovasjoner kan bidra til å... (text is small and blurry)

😊	😊	😊	😊	😊
Ekstremt godt	Godt	Godt nok	Utenkelig	Dårlig

SMILEYAVSTEMNING

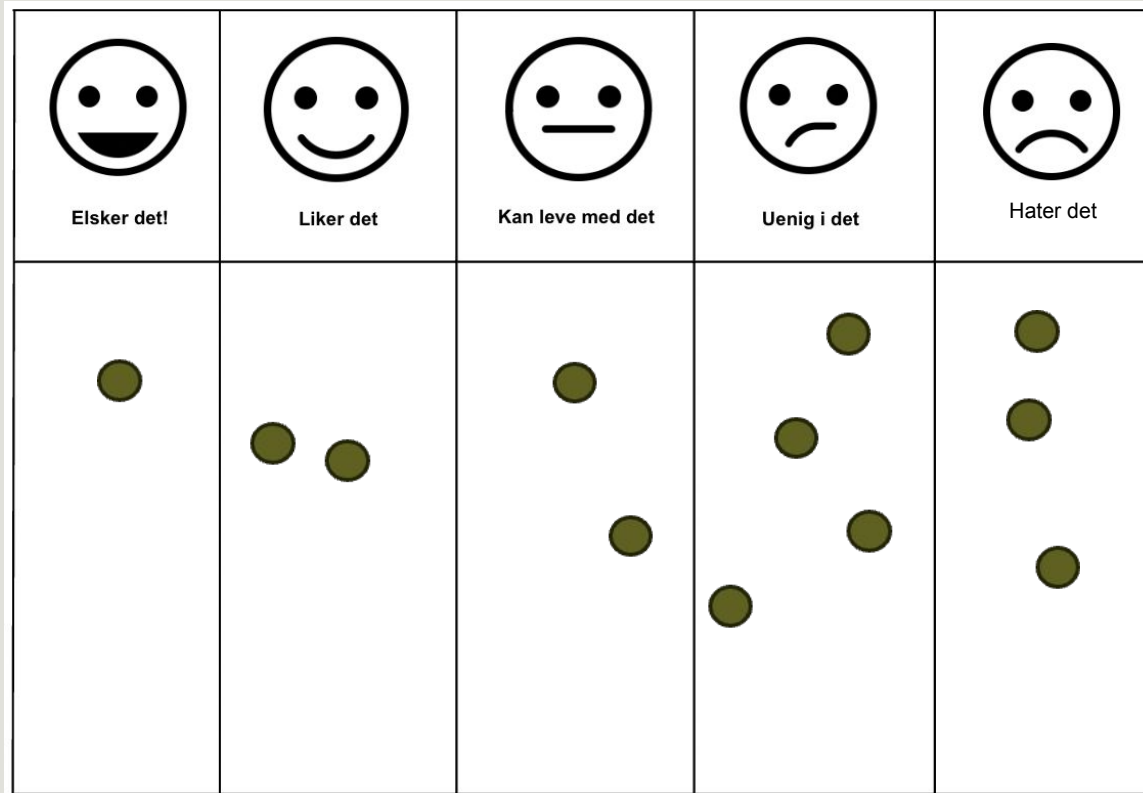
 Elsker det!	 Liker det	 Kan leve med det	 Uenig i det	 Hater det

Kommentar

Kommentar

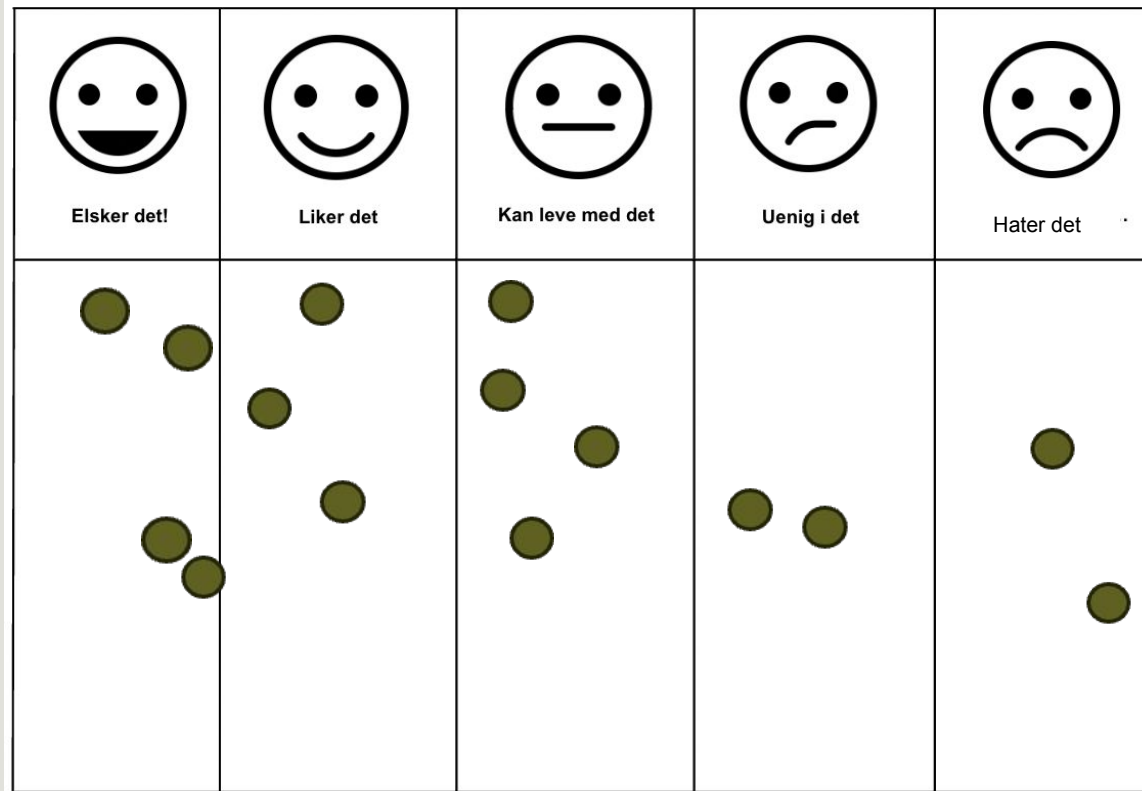
SMILEYAVSTEMNING

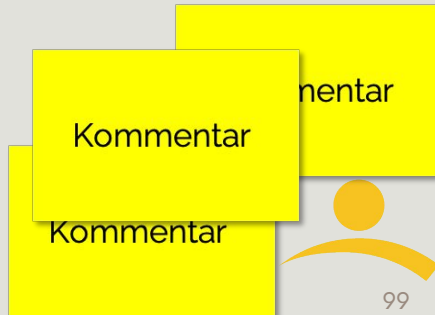
Flest som ikke liker forslaget → den går ut

SMILEYAVSTEMNING

Flest liker forslaget
→vi arbeider videre
med den og
kommentarene

VELKOMMEN TIL DIGITALISERINGS- & FORVALTNINGSMINISTER KARIANNE TUNG

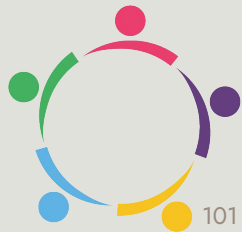
Innlegg fra statsråden

- Spørsmål og svar

FOTO

DEL LITT I GRUPPENE

Snakk kort ved bordene om
besøket, hva tar dere med dere?

TEMA VI JOBBER MED

---

1. Produsenter og bedrifters rolle
2. Netthandel og reklame
3. Sosiale normer og kultur
4. Innsikt, kunnskapsformidling, holdningskampanjer
5. Bedre muligheter for gjenbruk, dele mm.
6. Teknologiske innovasjoner
7. Økonomiske rammebetingelser
8. Produkter og produktkvalitet
9. Avfall
10. Sosial likhet

Jobber fortsatt i malen fra i går

VIDERE PÅ ANBEFALINGENE

Hva tas med fra:

- smileyavstemningen?
- fra dilemmarunden?

50 min

Hele gruppen:

- Fordel dere i gruppen - så dere arbeider 2 eller 3 sammen. Finn ut av hvem som har mest bruk for å jobbe på pc'en

De mindre gruppene:

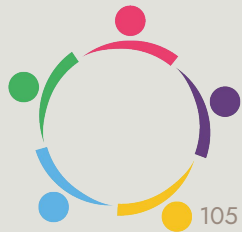
- Se på avstemningsresultat for den del av anbefalingene dere skal jobbe med - også de notatene som evt er skrevet.
- Skriv teksten så dere tenker at den er ferdig. Prøv å skriv så dere synes det fungerer godt og alle er med.

LUNSJ

OECD'S PRINSIPPER FOR FOLKEPANEL

TIDSLINJE TIL LANSERING

IDAG —	bli ferdige med selve anbefalingsteksten og velge redaktører	alle
FRAM TILL 5.SAMLING	rette all tekst og gjøre den klar til avstemming Evt faktasjekk samle spørsmål til forordet sende alt materiale til alle til gjennomlesning før avstemning på 5.samling	redaktørgruppe og sekretariat alle
5.SAMLING 21.JANUAR	felles overblikk endelig avstemning retning og stikkord til forordet	alle
EFTER 5.SAMLING	Deadline på mindretalls uttalelse 23.januar - sendes til sekretariatet Oppdatere med resultater fra avstemningen skrive forordet og få det godkjent forberede lanseringen	redaktørgruppe og sekretariat dem der skal presentere skal forberede
LANSERING 4.FEBRUAR	presentere for statsrådene formidle til offentligheten	alle (digitalt eller i rommet)

HVA ER ROLLEN TIL REDAKTØRGRUPPEN

- Godkjenne den endelige redaksjonelle tilpasningen, sikre at alle kan forstå innholdet
- Sikre at innledning reflekterer anbefalinger på tvers
- Sikre flyt evt. bytte om på rekkefølge

HVA FORPLIKTER DU DEG TIL

- Å være lojal overfor de øvrige medlemmers jobb og borgersamlingens anbefalinger
- Ikke ”hacke” samlingens anbefalinger, tilpasse, utvikle nytt eller skrive retninger, som ikke har blitt akseptert i plenum.
- Det redaksjonelle arbeidet skal være så tro mot innhold at det kan godkjennes etterpå av resten av borgersamlingen.
- Folkepanelet vil jobbe mot konsensus, men vil innhente og verne om eventuelle mindretalsuttalelser blant medlemmene.

REDAKTØRGRUPPE

- Godt med blanding - litt fra forskjellige grupper
- Godt med litt forskjellige profiler
- Har lyst, mot og tid til at jobbe med å redigere tekst sammen med sekretariatet
- Kan gjerne være noen fra talspersongruppen
- 3-4 er fint - kan også være litt flere
- Skal kunne møte digitalt den 17.1. mellom 17-1900 og den 27.1 mellom 17-19.00 og sette av tid til å lese (2 timer ca)

RESTEN AV DAGEN

- Bli ferdige med det nåværende arbeidet
- Legge til en ekstra kategori - for at anbefalingene skal gjennomføres, hva må regjeringen gjøre?
- Overblikk over om det er noe vi trenger faktasjekke
- Lage utkast til prioriterte verdier
- Valgt en redaktørgruppe, som skal briefes om sin oppgave
- Kontroll på sluttspurt - datoer og roller
- Gi hverandre en farvelklem (hvis man vil)

HVA ER STATUS I GRUPPENE

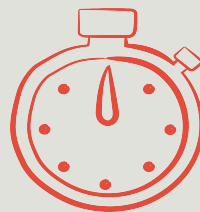

Ta en liten runde i gruppen
først:

- Hvor langt har vi kommet?
- Hva trenger vi nå?

Innenfor alle teamene:

- Er vi enige om retningen? Og er teksten så klar at redaktørgruppen kan få teksten helt på plass etterpå?
- Har vi tatt stilling til alle notatene?
- Er det noe vi trenger mer tid til?

10 min

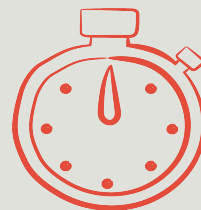

KORT RUNDE MED INNSJEKK FRA ALLE GRUPPENE

Kort status fra alle grupperne (1 minutt pr gruppe)

- Hvor langt har vi kommet?
- Hva trenger vi nå?

10 min

OPPGAVER NÅ

- Anbefalinger vi trenger mer tid på - 2-3 fra gruppen tar seg av det
- Jobbe med en ekstra kategori på alle anbefalingene - for at anbefalingene skal gjennomføres, hvilke 5 tiltak må regjeringen gjøre?
2-3 andre fra gruppen tar seg av det

50 min

POLITISKE VIRKEMIDLER

Hvilken rolle skal regjeringen spille?

- Nå skal vi rette oppmerksomheten mot regjeringen
- Peke på de fem viktigste handlingene, som regjeringen kan gjøre for at vi lykkes

- Hva er de 5 viktigste handlinger som regjeringen bør gjøre ift tema og som bør stå i stortingsmeldingen om bærekraftsmålene?
- Vurder og utdyb fra tiltak i punkt 4. i malen

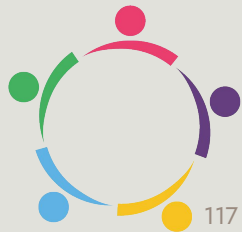
POLITISKE VIRKEMIDLER

---

1. økonomiske virkemidler
2. regulatoriske virkemidler
3. informative / holdningsskapende virkemidler
4. tilrettelegging, dialog og nettverk
5. virkemiddel-pakker

AVRUNDING

TIDSLINJE TIL LANSERING

IDAG —	bli ferdige med selve anbefalingsteksten og velge redaktører	alle
FRAM TILL 5.SAMLING	rette all tekst og gjøre den klar til avstemming Evt faktasjekk samle spørsmål til forordet sende alt materiale til alle til gjennomlesning før avstemning på 5.samling	redaktørgruppe og sekretariat alle
5.SAMLING 21.JANUAR	felles overblikk endelig avstemning retning og stikkord til forordet	alle
EFTER 5.SAMLING	Deadline på mindretalls uttalelse 23.januar - sendes til sekretariatet Oppdatere med resultater fra avstemningen skrive forordet og få det godkjent forberede lanseringen	redaktørgruppe og sekretariat dem der skal presentere skal forberede
LANSERING 4.FEBRUAR	presentere for statsrådene formidle til offentligheten	alle (digitalt eller i rommet)

HENSIKT SAMLING 5, 21. JANUAR

- Fullfør anbefalingene
- Stemmegivning mm
- Innhold til forordet
- Tydelig plan for ferdigstillelse og overlevering og tilbakemelding
- Feiring

PROGRAM SAMLING 5

17:00: Velkommen og innsjekk

17:45: Anbefalingene slik de foreligger nå

18:00: Arbeid med anbefalingene i grupper og avstemning plenum

18:30: Pause

18:40: Arbeid med tekst det er uenighet om

19:10: Presentasjon plenum og avstemning

19:20: Justere tekst og evt ny avstemning

19:45: Avrunding og hurra

20.00: Takk for i kveld

OVERLEVERING, 4.FEBRUAR

- 4.februar kl 14.00, Oslo
- Medlemmene overleverer anbefalingene til regjeringen
- Statsrådene tar i mot og kommenterer
- Overleveringen formidles gjennom stream, media og egne kanaler

Program:

14:00: Velkommen og introduksjon av talspersoner

-takk til Kasper som har sagt han stiller

14:05: Presentere anbefalingene for statsrådene og tilhørere

14:35: Statsrådene tar i mot og kommenterer

14:50: Foto

15:00 Kommentarer til media

MINDRETALLSUTTAELSE

- Du har rett til å ikke å være avsender på anbefalinger som du ikke kan stå bak eller som du tenker dine omgivelser eller lokalsamfunn ikke kan tilslutte seg. Du kan da skrive en mindretallsuttalelse.
- Du kan også lage en uttalelse hvis det er enkelte ting du har behov for å legge til for å kunne være avsender. Dette skal være max én side. Uttalelsen vil da være med i sluttrapporten.

HVA SKJER NÅ?

- Vi samler opp alt dere har laget i dag
- Neste samling er 21.01, digitalt kl 17.00 - 20.00
- Overlevering 4.februar kl 14.00 et sted i Oslo

VED BORDENE

- Hva har vi lært i dag?
- Hva er vi spesielt fornøyde med?

PROGRAM KOMMER, SJEKK E-POST

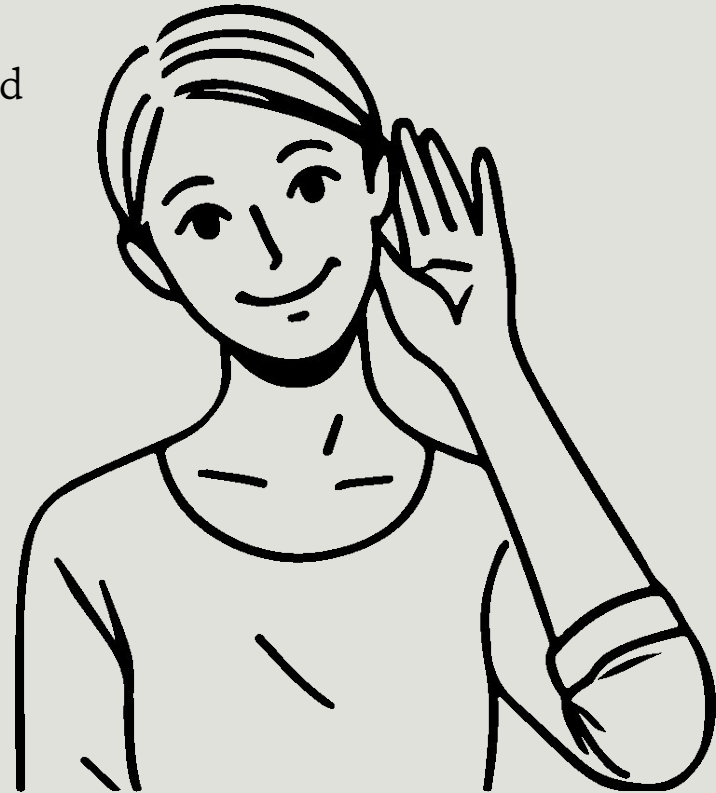
- Oppsummering fra samlingen og program kommer på mail i neste uke
- Hvis dere lurer på noe fram til neste gang så kontakt oss

ETT ORD FRA ALLE

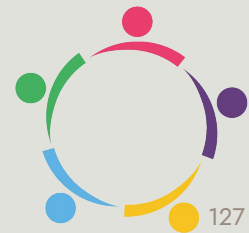

Velg ett ord som beskriver hva du sitter igjen med fra samlingen

TAKK FOR HELGEN!

TIDSPLAN

Samling 1

30. oktober kl. 17-20 (Digitalt)

Formål

- Møte hverandre
- Hva er oppgaven?
- Hvordan arbeide sammen
- Forstå utfordringen

Samling 2

16.-17. november kl. 10-16 (Gardermoen)

Formål

- Kunnskap om forbruk
- Muligheter og utfordringer
- Første skisse på anbefalinger

TIDSPLAN

Åpen samling

10. desember kl. 17-20 (Digitalt)

Formål

- Inspirere flere til å være i dialog
- Få tilbakemeldinger på arbeidet
- Dialog med interessenter

Samling 4

11.-12. januar kl. 10-16 (Gardermoen)

Formål

- Arbeide med de endelige anbefalingene
- Presentasjon og tilbakemeldinger fra hverandre

TIDSPLAN

Samling 5

21. januar kl. 17-20 (Digitalt)

Formål

- Gjøre anbefalingene klare

Publisere

4. februar (fysisk)

Formål

- Overlevere anbefalinger til statsråd
- Offentliggjøre

OPPSUMMER BESØKET

Statsrådets innlegg og spørsmål
og svar

10 MIN

1. Snakk sammen i gruppen

- Hva la dere spesielt merke til?
- Hva er viktig å ta med videre i arbeidet?
- Hvilke spørsmål skal vi jobbe med?
- Skriv det ned til senere

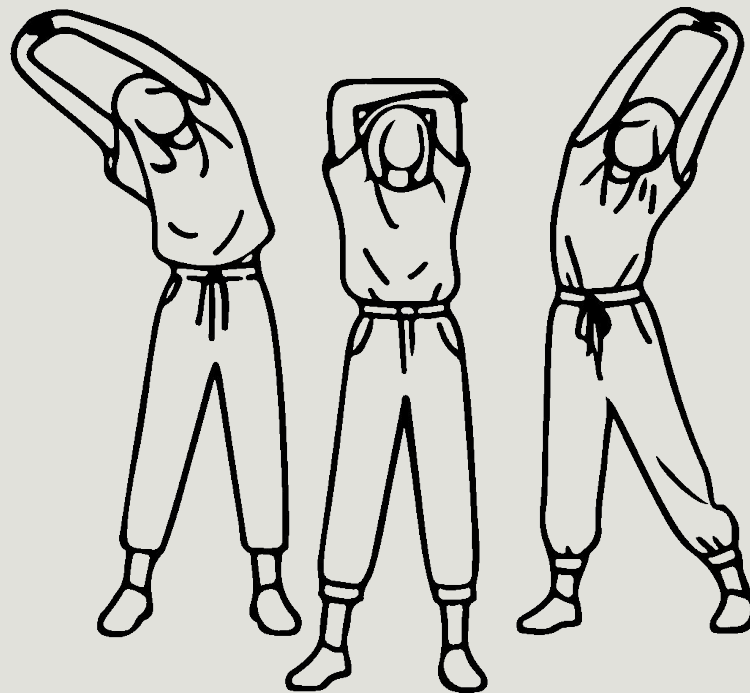
Felles refleksjon - hva la dere merke til i samtalene?

KORT PAUSE

Vær tilbake presis

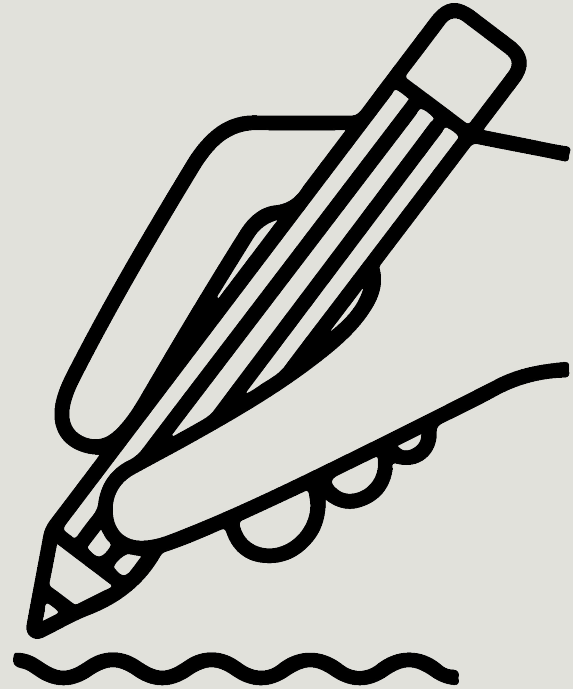
FINN FREM PENN OG PAPIR

Nå skal vi snart lytte til fagkunnskap

Noter ned det du merker deg

Spør! Hvis du lurer på noe gjør
garantert noen andre det også

SNAKK MED SIDEMANNEN

- Hva legger vi særlig merke til?
- Noe vi ble nysgjerrige på å høre mer om?
- Spørsmål?

GRUPPEOPPGAVE

Samlet ved bordet

15 min

1. Snakk sammen

- Hva la du spesielt merke til?
- Hva er viktig å ta med videre i arbeidet?
- Hvilke spørsmål skal vi jobbe med?

2. Hvilke spm har gruppen til innleder?

3. Skriv inn i gruppeoppg 4

SNAKK MED NOEN ANDRE

Gå sammen med buddygruppen

Tenk tilbake på dagen.

Strek gjerne på bena sammen, kikk på padlets hvis dere har bruk for det.

Snakk sammen om:

- Hvilke nye utfordringer har vi blitt oppmerksomme på?
- Noen refleksjoner det er viktig å ta med videre til i morgen?
- Er det spesielle dilemmaer vi må undersøke?

SAMMENSETNING

Kjønn

Kvinner	33 personer
Menn	33 personer

Bosted

Oslo og Viken	21 personer
Vestlandet	16 personer
Agder og Sør-Østlandet	9 personer
Nord-Norge	9 personer
Trøndelag	6 personer
Innlandet	5 personer

Alder

16-24	8 personer
25-44	22 personer
45-64	21 personer
65+	15 personer

Utdannelse

Grunnskole e.l.	12 personer
Videregående	26 personer
Fagskole, universitet eller høyskole	28 personer

